

Unitárius Közlöny

KOLOZSVÁR, 1888–1948/1990. • 30. (90.) ÉVF. • 4. SZÁM • 2020. ÁPRILIS • ÁRA: 3 LEJ

Fotó: Czire Alpár

Húsvéti lecke

• Csak úgy kapkodjuk a fejünket a fertőzöttek emelkedő számától az újabb igazolt helyszínek kavargásában. Körömrágás, kéztördelés mostanság bőven kijut mindenkinek. Vajon én is megbetegszem? Vajon a szüleim, nagyszüleim megússzák? Jaj, a szomszéd ráadásul cukorbeteg, vele mi lesz? Találok még szappant a boltban? Meglesz a mindennapi kenyér a családnak? Kibírjuk ép ésszel az önként vállalt fogságot?

Fondor félelem járja át szívünket. A láthatatlan vírus bárkitől

ránk ragadhat, bárki veszélyforrás. De a betegség rádöbentett arra, hogy mindannyian függünk egymástól. Fegyelmezettségünk és felelősségteljes hozzáállásunk nemcsak minket véd, hanem felebarátainkat is. Tudjuk, egy hajunk szála sem görbülhet Isten tudta nélkül. Ragály, természeti katasztrófa, háború mindig volt, van, s lesz. Mert az élet része. Ahogy az öröm, fellélegzés, folytatás is. A teremtett világ pedig ismét varázslatos tavaszba fordult, üzeni: higgyetek!

A tartalomból:

Húsvét, az élet győzelme!

3

*Járvány idején,
lelkészeknek (2020)*

6

Mozgás az élet

9

*Történet a
Homoródszentéről*

10

*Volt egyszer egy
Abrudbánya*

14

„Két nap múlva volt a páska és a kovásztalan kenyerek ünnepe.” (Mk 14,1a)

Egyházköri hírek

• Kolozs-Tordai Egyházkör

Február 29-én a János Zsigmond Unitárius Kollégium Felvinczi György dísztermében lépett fel a székelykeresztúri Pódium Műkedvelő Színjátszótársaság, ahol Molière *Tartuffe* című darabját mutatták be. A bál további fellépője Barabás Zsuzsa operaénekes, Laczkó-Vass Róbert színművész, Nagy Gergő zongoraművész volt.

Február 29-én a temesvár-belvárosi református templomban unitárius találkozóra került sor. Igét hirdetett Szabó Csengele hódmezővásárhelyi lelkész, köszöntőt mondott Koppándi Zoltán, a Dél-nyugat-Erdélyi Unitárius Szórányegyházközség lelkésze, verses összeállítást mutatott be Albert Nagy Ákos budapesti segédlelkész, színművész.

• Küküllői Egyházkör

Március 4-én Szőkefalván rendezték meg a Küküllői Egyházkör első évnegyedi lelkészi értekezletét. Az alkalmon Molnár Lehel levéltáros tartott előadást Jakab Elek történész születésének 200. évfordulója alkalmából.

• Marosi Egyházkör

Február 29-én a kövesdombi unitárius templomban került sor a Marosi Unitárius Egyházkör bizottságainak, lelkészeinek és gondnokainak közös találkozójára, amelyen az évi tevékenységeket tervezték meg. A megbeszélést követően istentiszteletre került sor, ahol szentgericei Jakab Elek neves egyháztörténészre, művelődéstörténészre, levéltárosra, 1848–49-es szabadságharcosra, a Magyar Tudományos Akadémia tagjára emlékeztek születésének 200. évfordulója alkalmából. Előadást tartott dr. Jakab Ildikó budapesti ügyvéd, Jakab Elek ükunokája és Molnár Lehel egyházi levéltáros, Jakab Elek leszármazottja. Az esemény szeretetvendégséggel zárult.

• Székelykeresztúri Egyházkör

Március 7-én Miklósi Vári Katinkára emlékeztek a firtosmartonosi egyházközségben. Az istentiszteleten

imát mondott Kovács István közügyigazgató, szolgálatot végzett Székely Kinga Réka előadó-tanácsos. A megemlékezésen felszólalt Vályi Nagy Ágnes, Demeter Erika, Jakab Imola, Szent-Iványi Ilona, Kászoni Kövendi József. Előadást tartott Balog Zoltán miniszteri biztos és Bartha Mária Zsuzsanna kocsordi lelkész. Végül Szász-Cserey Katalin helyi unitárius lelkész gondolatai és szeretetvendégség zárták az emléknapot.

Március 10-én Székelykeresztúron tartották a Székelykeresztúri Egyházkör első évnegyedi lelkészi értekezletét. Az alkalmon Kovács Sándor teológiai tanár tartott előadást.

• Székelyudvarhelyi Egyházkör

Február 8-án tartották a Székelyudvarhelyi Unitárius Egyházkör gondnok-presbiteri értekezletét a székelyudvarhelyi belvárosi egyházközségben, a Kriza János-szeretetotthonban.

Március 11-én a Székelyudvarhely Belvárosi Unitárius Egyházközség szervezésében sor került Kovács Sándor teológiai tanár *Adalékok az unitárius reformáció korai történetéhez* című előadására a Vallásszabadság Imatermében.

Pontosítás

A múlt havi lapszámunkban a bethlenszentmiklósi templomtorony felújítási munkálataira adakozó egyházközségek listájáról kimaradt a Homoródmácsi Unitárius Egyházközség, amelynek gyülekezete 1200 lejt adományozott a nemes célra.

TELEFONOS LELKIGONDOZÓI SZOLGÁLAT

naponta 9.00 - 21.00 óra között

Részletek a 7. oldalon

Hitélet a járvány idején

Az elkövetkező időszakra Olvasóink figyelmébe ajánljuk a rádiós műsorokat és az interneten közvetített prédikációkat, amelyek ugyan a személyes találkozásokot nem pótolják, de alkalmat nyújtanak az elmélyülésre.

A Kolozsvári Rádió vasárnaponként 9 óra 5 perctől, a Marosvásárhelyi Rádió vasárnaponként 11 órától, a Vox Rádió vasárnaponként 11 órától közvetít istentiszteletet. A Vox Rádióban péntekenként 10 órától hallgatható a Hit-világ unitárius műsor. Számos egyházközség közvetít élő adásban istentiszteletet, amelyek időpontjáról előzetesen egyházunk Facebook-oldalán és honlapján értesülhetnek.

Kérjük, igényeljék a lelkészekről az *Unitárius Közlöny* különszámait, amelyek a járvány idején jelennek meg minden hónapban.

KÖVESSE
AZ ONLINE
ISTENTISZTELETEKET
ÉS
A RÁDIÓS
KÖZVETÍTÉSEKET

Húsvét, az élet győzelme!

BÁLINT BENCZÉDI FERENC

• Húsvétkor a fényt, az örömet, az egymásra találást, az újrakezdést, az életet, végső soron a feltámadást ünnepeljük. Erről szólnak az evangéliumi tudósítások is: a hét első napján a kora reggeli órában fény ragyogja be az üres sírt, vége a nagypénteki gyásznak, feketeségnek. A magdalai Mária örömmel újságolja a tanítványoknak: „láttam az Urat”. Tovalett a sírás, kétségbeesés, jajgatás, szomorúság, ehelyett a Mester közvetlen tanítványai csendben együtt vannak a jeruzsálemi felső házban. Érzik, még nem tudják, de sejtik, hogy legyőzték a félelmet, nemet mondtak a nagypénteki szétszóródottságnak, hisz lám, erejük van újból együtt lenni.

Ebben az esztendőben, amikor a megpróbáltatások nehéz napjait éljük, húsvétkor én ezt a győzelmet ünnepelem. Húsvétot mindenekelőtt a jézusi élet, tanítás, példa, életesmény, istenfiúság győzelme ünnepeinek tartom.

Az evangélium tudósítása szerint Jézus – születésétől a nagypénteki keresztre feszítéséig – arról a győzelemről vall, amely az Istenben hinni és bízni tudó ember életének az alapeleme kell legyen. Ez a győzelmes istenhit még a keresztfán is megnyilvánul, és elemi erővel hat, hiszen még az idegen római katona is, hallva Jézus imádságát, így kiált fel: „Ez az ember valóban igaz volt” (Lk 23,47).

Jézus arra az isteni ajándékként ható tudásra nyitja fel az értelmünket és szemünket, hogy az ember élete csak Isten mellett és Istenben teljesedik ki. Tanításaiban, példázataiban, a csodás gyógyítások leírásában is kitapintható, hogy a hit és cselekedet elválaszthatatlanok egymástól. Rámutat, hogy nem lehetünk egyszerre két úr szolgálói még akkor sem, ha megadjuk a császárnak, ami a császáré, mert elsősorban és mindenekfelett meg kell adni az Istennek, ami az Istené. A hívő keresztény ember fel kell tegye a kérdést ezekben a kritikus napokban is, hogy számára ki vagy melyik a nagyobb. A látható, emberformálta világ a maga szípkázó, de hamis színeivel, vagy a tiszta, isteni fény? Mi a nagyobb? A világ feletti uralom becsvágya vagy Isten országa szeretetben való szolgálása?

Húsvét ünnepén ezekkel a súlyos és minden ember életében lényegbe vágóan fontos kérdésekkel szembe-sülünk. Kínok, keservek, vajúdások és szenvedések között meg kell találni a választ a fentebbi kérdésekre, és akkor igazi húsvétunk lesz! Erre az alaptapasztalásra készítette fel a tanítványokat, erre tanít minket is: „A világon nyomorúságotok van, de bizzatok: én legyőztem a világot.”

Honnan az erő a küzdelemhez, a mindennapi harchoz? Erre is megadta Jézus a választ és példát is mutatott, ugyanis ez nem más, mint az imádkozás:

„...hogy amit csak kértek az Atyától az én nevemben, megadja nektek”.

A modern élet a maga millió problémájával kavarog körülöttünk, világunk rohamosan fejlődik, de az ember lényegében, lelkileg, belsőleg évezredek alatt nem sokat változott. Amióta Jézus ezt a tanácsot adta tanítványainak, hogy kérjenek az Atyától, külsőségeiben óriásit változott a világ. Ezek a változások termé-

„Bizony, bizony, mondom nektek, hogy amit csak kértek az Atyától az én nevemben, megadja nektek. Ezeket azért mondom nektek, hogy békességetek legyen én bennem. A világon nyomorúságotok van, de bizzatok: én legyőztem a világot.”
(Jn 16,23.33)

szetesen nemcsak a körülményeket, hanem magát az embert is megváltoztatták. Azonban az otthon és a család megoldatlan problémái ugyanazok maradtak. A hatalmi vágy, a gyűlölet ugyanaz maradt. A szeretet ma is éppúgy kell. A szív ma is éppúgy tud fájni. Az emberi rosszindulat miatt ma is éppúgy kell szenvedni. A halál előtt mi sem állunk másképp, mint a régiek. Az ember a végső egzisztenciájában továbbra is ember maradt. Akinek ma is a legfőbb problémája az erő kérdése, vagyis hogy honnan vegye az erőt az élethez és a halálhoz. Látva mindezt, válaszunk nem lehet más, mint az, hogy mindenek felett és előtt az Isten szeretetére, gondviselő jóságára és segítségére van szükségünk.

Az imádság az Istenben bízó ember lélegzetvétele, ami által magához veszi az isteni, lelki értelemben éltető „levegőt”, de nemcsak önmagáért, hanem a mellette élő embertársáért is imádkoznia kell. Így tehát szolgálat is a másokért mondott ima, mert nem lehetünk közömbösek, hogy ez a világ rohan a pusztulása felé. Szakadék szélén állunk, de az imára képes, erős lelkek életmentőek lehetnek.

Ez esztendő húsvétjának ez a legnagyobb üzenete. Nem járhatunk, gondolkodhatunk úgy, hogy Istent kizárjuk a világból. Igazolni kell minden nap, hogy Istenben élünk, mozgunk és vagyunk. Kétezer év alatt a keresztény ember egy mesterséges világot hozott létre maga körül, elbizakodott tudásában, de hitében

nem nőtt naggyá. A nagypéntek gyászát nem lehet kizárni életünkéből, de minden megnyilvánulásunkkal jelét kell adjuk, hogy a bennünk élő isteni lélekkel erőt adunk, fényre, győzelemre, életre tudunk jutni. „Nem hagylak titeket árván, eljövök hozzátok... mert én élek, ti is élni fogtok” (Jn 14,18–19).

Ez esztendő húsvéti üzenete a jó reménységre, bizakodásra való felhívás. Mindig adódtak és adódnak súlyos problémák, kritikus helyzetek, veszedelmek. Ezekkel a veszélyes helyzetekkel kapcsolatban hangzik a fölhívás, biztatás. Húsvét ünnepén ma így szól a jézusi tanítás: biztatok, legyetek jó reménységgel, ne csüggedjete, amikor a világ nyomorúsághullámai magasra csapnak! Ennek a derűs, bizakodó magatartásnak a legmélyebb okát is megmondja: azért bízhat-

tok minden körülmények között, mert én legyőztem a világot!

Gabriel García Márquez egyik írásában így vall: „A rajtunk most átvonuló zivatar annak előjele, hogy egünk nemsokára kiderül, s jobb napokat fogunk látni, mert lehetetlen, hogy akár a baj, akár a jó örökké tartson, s ebből az következik, hogy mivel a baj már soká tart, a jónak közel kell lennie” (*Nem azért jöttem, hogy beszédet mondjak*). Húsvét ennek az Istentől kiáradó jóság győzelmének az ünnepe.

Adjon a jó Isten hitben, szeretetben és felelősségen való megerősödést húsvét ünnepén, hogy tudjunk igaz lélekkel imádkozni és erős hittel bízni!

Kolozsvár, 2020 húsvétja

Tájékoztatás a koronavírus-járvánnyal kapcsolatos egyházi intézkedésekről

• Tisztelt olvasók! Kedves unitárius atyánkfiai és más felekezeti testvéreink!

Mindenekelőtt foháskodjunk mindnyájan Istenhez, hogy megőrizze mindnyájunk életét és egészségét ebben a járvány sújtotta időszakban! Az ember mindent megtesz a maga, szerettei és általában embertársai biztonsága érdekében, de tudjuk, hogy az ő gondviselése és segítsége nélkül hiábavaló minden törekvésünk.

A következőkben azokat az intézkedéseket és javaslatokat fogalmazzuk meg, amelyeket lapzártáig (március 24.) egyházunk hozott annak érdekében, hogy minden unitárius testvérünk biztonságban legyen, illetve egyházi életünk a lehetőségekhez mérten folytatódjon.

Egyházunk Képviselő Tanácsának Elnöksége a járvány erdélyi megjelenésének első napjaiban egy operatív testületet hozott létre, amelynek az a feladata, hogy előkészítse, illetve meghozza azokat szükségesnek vélt intézkedéseket, amelyeket a kialakult veszélyhelyzet megkövetel. Ez az operatív testület a következő személyekből áll: Kovács István közügyigazgató (elsődleges felelősségi kör: egyházkormányzati ügyek), András Benedek oktatásügyi (elsődleges felelősségi kör: oktatási és vallás-erkölcsi nevelési ügyek), Bálint Róbert Zoltán közigazgatási (elsődleges felelősségi kör: egyházi közigazgatási ügyek), Dác Tibor gazdasági (elsődleges felelősségi kör: gazdasági ügyek) és Szabó László fejlesztési előadó-tanácsosok (elsődleges felelősségi kör: szociális ügyek), Csete Árpád, az Unitárius Lelkészek Országos Szövetségének elnöke (elsődleges feladatkör: lelkeszi sorstársközösség és hivatásgyakorlás), valamint Rác Norbert Zsolt püspöki

titkár (elsődleges felelősségi kör: hitéles-szervezés és kommunikációs ügyek). Nyilvánvaló, hogy az operatív testület tagjai minden segíteni akaró unitárius testvérünk javaslatait, ötleteit, meglátásait nyitottan fogadta és ugyanígy várja a jövőben is.

Mindenekelőtt fontos megfogalmazni, hogy az operatív testület minden esetben és maradéktalanul igazodik az illetékes állami hatóságok rendeleteihez, így azok követését és szigorú betartását minden testvérünknek a figyelmébe ajánlunk. Ezek a rendeletek elsősorban egészségünk és életünk védelmét, illetve a járvány elterjedésének a mérséklését célozzák. A járványellenes intézkedések betartása létfontosságú az egész emberiség számára!

Az operatív testület ezeknek a rendeleteknek az egyházi alkalmazását végezte el, ami egyházunk megszokott működésének több területét is számottevő mértékben átalakította. Az elkövetkezőkben az egyházi élet különböző területeit érintve foglaljuk össze a lapzártakor érvényes egyházi döntéseket, előrebocsátva, hogy a helyzet alakulása további rendelkezések meghozatalához vezet, amelyeket további körlevelek és közlemények révén juttatunk majd el az egyházközségekhez.

1. Általános jellegű rendelkezések

Tisztelettel kérjük minden unitárius testvérünket, hogy lehetőleg ne hagyja el otthonát! Tudvalevő, hogy a koronavírus elsősorban az idősekre és krónikus betegekre jelent fokozott veszélyt, bár az is egyértelmű,

hogy az erősnek tűnő, fiatalabb szervezetet is letaglózhatja. Jelen helyzetben életveszélyes meggondolatlanság bagatellizálni a járványveszélyt. A találkozások elkerülése, a minél kisebb mértékű személyes érintkezés védheti meg nemcsak a saját, hanem a körülöttünk élők egészségét.

Mossunk minél gyakrabban kezet! A személyes higiénia fokozott betartása kulcsfontosságú egészségünk védelmében. Fertőtlenítsük kezeinket, arcunkat, moszuk ki minél gyakrabban ruháinkat. Azokat a ruhákat, lábbeliket, amelyekkel az utcára megyünk, vegyük le hazaérkezésünk után, és lehetőleg ne tartsuk bent a házban. Otthonunkat szellőztessük gyakran. Fertőtlenítsük a gyakran megérintett felületeket: a kilincseket, más lakásfelületeket, telefonkészülékünket stb.

Ha a betegség legkisebb tüneteit észleljük (pl. láz, szárazköhögés, izomfájdalom, légszomj, fáradékonyosság stb.), először családorvosunkat hívjuk telefonon, majd tartsuk be utasításait. Ha egészségügyi állapotunk romlik, hívjuk az 112 egységes segélyhívó számot, és kövessük az illetékes szakemberek által elmondottakat. Nagyon fontos, hogy a betegség tüneteinek jelentkezésekor ne menjünk el személyesen sem a háziorvoshoz, sem a kórházba, hanem először telefonon kérjünk segítséget. Az indokolatlan kiszállások veszélyeztetik mások egészségét! Fertőzés gyanús állapotban fokozottan figyeljünk a személyközi érintkezések teljes mellőzésére, a több méteres távolság biztosítására, védőkesztyűk és légzésvédelmi arcmaszkok használatára.

2. Istentiszteletek, áhítatok

A jelenlegi rendeletek értelmében tilos minden szabadtéri és zárt helységben, gyülekezet jelenlétében zajló vallásos alkalom. Ez azt jelenti, hogy személyes részvételű istentiszteletre templomainkban nincs lehetőség. Odabent a vasárnapi istentiszteletek alkalmával csak a liturgikus személyek (lelkész, kántor, harangozó) tartózkodhatnak. A megszokott istentiszteletek helyett lelkészeink mindent megtesznek annak érdekében, hogy – lehetőségeikhez mérten – istentiszteleti alkalmakat teremtsenek. E tekintetben hatalmas lehetőséget jelent a világháló, ahol lelkészeink megoszthatják prédikációikat, imáikat, valamint magát az istentiszteletet és a hétköznaponként zajló áhítatokat. Továbbá testvéreink tudomására hozzuk, hogy vasárnaponként 9 óra 5 perctől a Kolozsvári Rádióban, 11 órától a székelykeresztúri VOX Rádióban és a Marosvásárhelyi Rádióban unitárius prédikáció hallgatható. Keressük annak lehetőségét, hogy az országos és regionális nyomtatott sajtóban is jelenjenek meg unitárius prédikációk, imák és elmélkedések. Egyházunk lelkészeivel keressük a nyilvános imádkozás más lehetőségeit is ezekben a napokban.

Nyomatékosítjuk, hogy az istentiszteletek sehol sem maradnak el, csak zárt ajtók mögött zajlanak. Kérjük minden unitárius testvérünket, hogy otthonuk biztonságából, a rendes vasárnapi időben imádkozzanak Gondviselő Atyánkhoz!

3. Szertartások

Mindnyájunk egészsége érdekében az egyházi főhatóság elrendelte minden kereszteleési és esketési szertartás elnapolását. Tisztelettel, de nyomatékosan kérünk mindenkit, hogy halassa el az ilyenfajta szertartási igényt! Az egyedüli alkalom, amikor lelkészeink eltekinthetnek a korlátozó intézkedéstől a meg nem keresztelt, haldokló gyermek megkeresztelése. Ilyenkor a lelkész elvégezheti a kereszteleési szertartást.

Temetés esetén csak kültéri szertartásra kerülhet sor, legfeljebb nyolc személy jelenlétében. Az illetékes hatósági rendeletek e tekintetben igen világosan fogalmaznak, azoknak az elmulasztása igen súlyos pénzbüntetést von maga után. Sem templomból, sem ravatalozóból, sem kápolnából, sem a családi házból nincs lehetőség temetési szertartást folytatni. A szabadterben végzett temetési szertartások esetén kötelező a fertőtlenítés biztosítása, valamint a jelenlevők közötti 2–2,5 méteres távolság betartása. Mellőzzük a kézfogást vagy a testi érintést igénylő részvétnyilvánítást. Végül nyomatékosan kérünk minden egyháztagot, hogy tekintsenek el a virrasztó és a tor megtartásától, valamint a temető kapujában zajló étellel és itallal való kínálástól, vagy azoknak a hazavitelre való felajánlásától. A lelkészek nem vehetnek részt ilyeneken.

Az egyházközség védelme érdekében egy magyar és román nyelvű nyilatkozatot is szerkesztettünk, amit a gyászoló család képviselője kötelező módon írjon alá. Ebből egy-egy példányt a lelkészek átadnak a gyászoló családnak, egy-egy példányt pedig elhelyeznek az egyházközség iktatójában. A nyilatkozat által a gyászoló család tudomásul veszi és elfogadja, hogy a hatósági rendeleteknek való megfelelés elmulasztásáért a lelkész és az egyházközség nem felel. A nyilatkozat aláírása nélkül nem szabad elvégezni a szertartást.

A sírnál végzendő egyházi cselekmények esetén, a szertartási rendben leírt liturgiai elemek után, a hantolás megkezdése előtt, a lelkész szórjon egy marék földet a sírba leengedett koporsóra, például a következő bibliai versek elmondása közben: „A por visszatér a földbe, olyan lesz, mint volt, a lélek pedig visszatér Istenhez, aki adta.” (Préd 12,7) Ezután a lelkész kérjen áldást, majd távozzon el, ne várja meg a hantolás végét. Felhívjuk a lelkészi kar figyelmét, hogy a temetési szertartások esetében nyolcnál több személy jelenléte pénzbéli büntetést von maga után, amit – vétség esetén – a lelkészek és az egyházközségnek is ki kell fizetni.

4. Vallásos ünnepélyek és más rendezvények

A járvány időszakában nincs lehetőség semmilyen egyházi rendezvény megszervezésére.

5. Telefonos lelkipozítói szolgálat

A testi egészségünk megőrzése mellett figyelniük kell a lelki béke megőrzésére is. Ezekben a zaklatott időkben teljesen természetes az aggodalom és a félelem érzése. Éppen ezért hoztuk létre a lelkipozítói telefonos szolgálatot. A megadott telefonszámok bármelyikét hívva, bárki – korhoz, nemhez és felekezeti hovatartozásától függetlenül – beszélgethet unitárius lelkészrel. Arra kérünk mindenkit, éljen ezzel a lehetőséggel, hívja a lelkészeket, imádkozzunk közösen, beszéljünk, hisz ez is hozzátartozik ahhoz, hogy túrhető körülmények között vészeljük át ezt a megpróbáló helyzetet.

6. Szociális jellegű segítségnyújtás

A járvány miatt a szociális problémák és az önfenntartási gondok megsokszorozódnak. Lehetőségeink szerint igyekszünk hozzájárulni a mindennapi élet legnagyobb kihívásaival küszködő embertársaink megsegítéséhez. A járványügyi biztonsági követelmények miatt az átfogó és maradéktalan segítségnyújtásra korlátoltan leszünk képesek. Reméljük,

hogy az önkormányzatoknak és az illetékes állami hatóságoknak sikerül biztosítaniuk a legszükségesebb segítséget (élelmiszer, ivóvíz, gyógyszer, tisztálkodási és fertőtlenítő szerek beszerzése, más létfontosságú kellékek) az előrehaladott korú és beteg embertársainknak, az otthoni elszigeteltségben vagy intézményi vesztegárban élőknek, és más rászorulóknak. Az ő közvetlen megsegítésükhöz szeretnénk hozzájárulni egyházközségeink és a Gondviselés Segélyszervezet által, együttműködve az illetékes önkormányzati és állami szervekkel, segélyszervezetekkel, más egyházakkal és minden segítő szándékú emberrel.

A ténylegesen rászoruló embertársainkat arra kérjük, hogy létfontosságú szociális igényeiket (pl. a nélkülözhetetlen termékek beszerzése) jelezzék az önkormányzatok és hatóságok kapcsolatszemélyeinek, egyházközségük elöljáróinak vagy a Gondviselés Segélyszervezet munkatársainak. Nem ígérhetjük a problémák feltétlen megoldását, de minden lehetőségünkkel igyekszünk segíteni!

Az erdélyi egyházrész esetében mellékeljük a kistérségenkénti kapcsolatszemélyek jegyzékét. Munkatársaink hamarosan kapcsolatba lépnek a gyülekezeti lelkészekkel, hogy közösen vegyék számba a rászoruló megsegítésének lehetőségeit és tennivalóit.

Végül Isten áldását kérjük minden testvérünk életére, bízva abban, hogy mihamarabb eltávozik életünk egéről a vészhelyzet, s jó egészségben és örömben üdvözölhetjük egymást.

Kolozsvár, 2020. március 24.

FŐHATÓSÁGI OPERATÍV TESTÜLET

Járvány idején, lelkészeknek (2020)

Szentábrahámi Lombárd Mihály után (1746)

Erős hatalmú nagy Isten! Kiosztogatod bölcs tetszésed szerint a tisztségeket, kit megalázol, kit felemelsz. Engemet is e nehéz időben lelkészi hivatalba állítottál, szorong a lelkem... Járvány kezdett rémíteni bennünket, látjuk a te sebesen repülő nyilaidnak újabb és újabb sebeit. Sírnak és jajgatnak az érintettek. Hogy el akarsz-e törölni a föld színéről, csak te tudod... Életünknek és egészségünknek megtartására minden helyes utat és módot igyekszünk követni, amit csak kigondolhatunk, de félek... Mint lelkész, hivatásomról megfélemedve, a te akaratoddal kezdek el tusakodni, ijedtségemben úgy kezdek élni és viselkedni, ahogy az nem illik tisztemhez és hivatásomhoz. A rémület közepette nem bírok indulataimmal. Rettegek én is, s azon elmélkedem, vajon én is siettetem-e ezen ostorodat az ártatlanok és ügyefogyottak kihatásának... Az én bűneim és gyarlóságaim is hozzájárultak nyo-

morúságunkhoz... Jaj nekem! Jaj nekem, ha nem könnyörülsz rajtunk!

Szent nevednek segítségül hívásával gyakorlom hivatásomat, légy segítségemre, rejsz el engem a veszedelmek között... ne bocsáss tilalmas dolgokra, tartsd vissza kezem az önzéstől és erőszaktól, nyelveimet az ártó beszédétől, szívemet ne bocsásd könnyörületlenségre és rendetlen keménykedésre; gerjeszd fel bennem az együttérzést a szenvedők iránt, hogy irántuk is kegyes vigasztalással és segítséggel lehessenek. Taníts és hajlítsd szívemet az igazságra, hogy az özvegyek, árvák, gyámoltalanok és betegek énáltalam vigasztalást nyerjenek. Ha ezen ítéletedet bűneim sietteték, értesd meg velem, bűneimből téríts ki és tisztítsd meg szívemet. Sőt, forduljon inkább ellenem kivont fegyvered, csak legyen békessége és szabadsága a népnek. Magamat a te kegyelmedbe és oltalmadba ajánlom, mind életemben, mind halálomban. Dicsőítsd meg tenmagadat énbennem, szent fiadnak, az Úr Jézusnak nevében. Ámen.

Közreadja: KOVÁCS SÁNDOR

Telefonos lelkigondozói szolgálat

E járvány sújtotta napokban szinte természetesen tör ránk a félelem és az aggodalom. Ilyenkor jól esik a jó szó, a közös imádkozás, a beszélgetés. Éppen ezért a Magyar Unitárius Egyház lelkészei telefonos lelkigondozói szolgálatot indítanak el. Arra biztatjuk mindazokat, akik lelkigondozói beszélgetést szeretnének, hogy – felekezeti hovatartozástól függetlenül, naponként 9 és 21 óra között – hívják az alább felsorolt lelkészek bármelyikét:

Andrási Benedek (Brassó)	0040 745 269 698
Bálint Róbert Zoltán (Mészkö)	0040 747 087 901
Bartha Alpár (Kökös)	0040 743 095 259
Berei István (Szentábrahám)	0040 744 952 673
Bíró Attila (Árkos)	0040 751 027 686
Bodor Lídia Emese (Medgyes)	0040 741 485 273
Bodor Piroska (Tordatúr)	0040 740 634 723
Csete Árpád (Homoródalmás)	0040 740 797 755
Fekete Levente (Nagyajta)	0040 787 604 228
Gál Zoltán (Gagy)	0040 763 932 701
Jobbágy Júlia (Kolozsvár)	0040 742 069 208
Kovács István (Sepsiszentgyörgy)	0040 745 146 262
Kelemen Szabolcs (Szentegyháza)	0040 744 853 655
Lőrinczi Levente (Kissolymos)	0040 751 685 031
Moldován-Szeredai Noémi (Csekefalva)	0040 724 071 268
Péterfi Ágnes (Sepsiszentgyörgy)	0040 756 777 899
Rácz Mária (Kolozsvár)	0040 743 099 310
Rácz Norbert Zsolt (Kolozsvár)	0040 740 974 060
Sándor Szilárd (Jobbágyfalva–Nyárádszereda) (kedd, szerda 10–12)	0040 759 025 133
Szabó Csengele (Hódmezővásárhely–Szeged)	0036 705 767 208
Szász Tünde (Szőkefalva)	0040 754 256 784
Szilágyi Szilamér (Nyárádszentlászló–Nyomát)	0040 742 354 119
Szombatfalvi Csongor (Désfalva)	0040 753 595 456
Újvárosi Katalin (Székelymuzsna)	0040 761 610 040
Vida Rozália (Alsóboldogfalva)	0040 747 124 239

Egyházi szociális kapcsolatszemélyek jegyzéke kistérségenként

Kolozs-Tordai egyházkör:	
Vagyas Attila	0040 740 133 027
Aranyosszék: Dimény József	0040 745 891 858
Nyárád mente:	0040 742 610 640
Kiss Zsuzsanna	0040 265 425 034
Kis-Küküllő mente:	0040 365 820 114
Balázs Sándor	0040 740 406 732
Marosvásárhely:	
Gergely Orsolya,	0040 752 275 348
Unitarcoop Alapítvány	
Küküllői egyházkör:	
Szentgyörgyi Sándor	0040 742 185 443
Székelykeresztúri egyházkör:	
Lőrinczi Lajos	0040 748 223 164
Sipos László	0040 740 265 386
Székelyudvarhely: Simó Sándor	0040 744 299 238
Kis-Homoród mente:	
Felszegi Krisztina	0040 756 438 153
Nagy-Homoród mente: Török Judit	0040 742 210 279
Erdővidék:	
Demeter Zoltán	0040 746 089 140
Pájer György	0040 748 684 983
Sepsiszentgyörgy és környéke:	
Bartha Alpár	0040 743 095 259
Gazdag Ildikó	0040 741 139 713
Kóhalom környéke: Török István	0040 742 520 356
Brassó és környéke:	
Erdő-B. Vilmos	0040 744 345 006
Magyarországi egyházkerület:	albertakos6@gmail.com

A Gondviselés Segélyszervezet központi elérhetőségei:
elektronikus postacím: unit.gondviseles@gmail.com
telefonszámok: 0040 744 779 953, 0040 721 267 596
(Szabó László, elnök)

A főhatósági operatív testület tagjai

Andrási Benedek – oktatási és valláserkölcsi nevelési ügyek	0040 745 269 698 0040 737 067 758
Bálint Róbert Zoltán – egyházi közigazgatási ügyek	0040 747 087 901
Csete Árpád – lelkészi sorstárs- közösség és hivatásgyakorlás	0040 740 797 755

Dácz Tibor – gazdasági ügyek	0040 748 114 022
Kovács István – egyházkormányzati ügyek	0040 745 146 262
Rácz Norbert Zsolt – hitéletsszerve- zés és kommunikációs ügyek	0040 740 974 060
Szabó László – szociális ügyek	0040 744 779 953 0040 721 267 596

Új tavasz: új élet

GÁLFALVI GÁBOR

• Kibontakoztunk végre ennek a nagyon várt és minden nagyobb kártevés nélkül tovatúnt télnek hideg öleléséből. Könnyű szívvel, boldog érzéssel dobjuk le magunkról a nehéz ruhát, s vele mintha súlyos teherrel szabadulna meg a lelkünk is. Valamikor, szebb és gondtalanabb időkben derűs frissességgel tudtuk élvezni a tél szépségeit, most ha egyikünk-másikunk egyéni sorsa kedvezőbb is, kénytelenek vagyunk magunk kivonni a tömeghangulatból, amely bizony fássult és nyomasztó volt a szinte hómentes, de zord téli hónapokban.

Valamennyien együttérettünk és szenvedtünk a nélkülözőkkel, a didergőkkel, a tél mostoháival, akik barátságtalan, fűtetlen szobáikban kuporogtak, vagy az utcákon toporogva várták a megszánó, segítő kezeket. Kevés kiváltságosnak adatott meg, hogy a csilagszemű hópelyhek ezüstös játékában gyönyörköd-jék testedző szíes, léleküdtő pihenés közben. A lakosság nagy részének külön kiadásokat, a fűtés és világítás nagyobb költségeit, ruhagondokat és sok más bajt jelentett az elmúlt tél.

De hála Istennek, megvagyunk, élünk, s maradék erőnket összeszedve, bizalommal indulunk Isten segítségével a megújulás útján.

Új tavasz: új élet. Zsenge fűszálak bátortalanul dugják ki fejüket, a fák új nedveket szívják a drága anyaföldből, és apró rügyek kukucskálnak mint gyöngye madárfiókákat a napfényre. Az ember is, a természetnek gyöngye szolgája, kibúvik odújából, palotából az egyik, kunyhójából a másik – és tág tüdővel szívja a friss, langyos, tiszta levegőt. Betegnek orvosság, egészségesnek új erőforrás a tavasz lágyan áramló, munkára készítő ereje.

Csüggedés fölenged, reménytelenség megszűnik, sápadt arc megszínesedik, sebzett szív beheged ettől a csodálatos szellőtől, amely az életető nap aranyfonalait csillogtatja mosolygó szempárok milliói előtt. Valóságos újjászületés ez. Bujkáló, lappangó energiák felszínre törnek, a lélek eldobja a fekete gond és aggodalom fátyolát, az izmok megfeszülnek, a szív áradozva nyílik meg, és mindnyájan ujjongó mámorral köszöntjük a tavasz ajándékát, a reményt.

Ez a tavasz legpazarabb ajándéka. Virágfakadáskor

még a bizalmatlanságra hajlók is optimistákká, hívőkkel válnak. Ezért ünnepli a földkerekség minden vallása a tavasz jövetelét, a feltámadó természet első zsengeivel adóz az élet legfőbb urának, az Úristennek, aki bizonyára azért méri ránk a megpróbáltatás és szenvedés adagját, hogy túlságosan el ne bizakodjunk, és évről évre tudjunk örvendeni a nagy megújulásnak, erőink visszatérésének, vágyaink kiteljesedésének. Hogy a könnyű munka gyümölcsei ne kényeztessenek el, mert üressé és céltalanná válna az élet, ha a munka és a küzdelem nem szépítené meg. Még a látszólag eredménytelen munka is nagyobb jótétemény, mint a tepsedt semmittevés, amely lerombol minden emberideált, az erkölcsi javak iránt érzéktelenné tesz s a lélek magasrendű egéből kiábrándítva állati sorba süllyeszt. Mert a munkátlan, dologkerülő, cél nélkül tengődő ember valóságos földönfutó.

Tavasz ébredése megkondítja a munkába szólító harangot, amelynek hívó szavára gyorsabb ütemre ver a szív. Mindenki helye ki van jelölve a földön. Minden kéz számára akad munka. Világszerte megnehezültek az emberi sorsok és az életgondok. De nem szabad magunkat átengedni a sivár és kárhozatos fatalizmusnak, amely a megmaradt értékeket is pusztulással fenyegeti.

Hitet, bizalmat, munkát és reményt hirdetünk. A minden teremtményre őröködő Gondviselés olyan mértékben segít meg minket, amilyen mértékben teljesítjük a ránk szabott isteni parancsot: a munka kötelességét.

Tavasz, új élet kapuja, bizó lélekkel lépjük át küszöböt, hogy majd a gyümölcsöző, kalászerlelő nyár bőségkosarát kiérdemeljük Isten segedelmével.

Mozgás az élet

Turucz Irénke a Kolozsvár-Belvárosi Egyházközségben a szépkorúak tornáját vezeti, amelyre minden kedden 10 órától a Péterfi Dénes imateremben kerül sor. A személyi edzővel a szerkesztő beszélgetett.

• **Hogy látja, mi a szerepe a test edzésének, a tornának az egészség megőrzésében? Mire érdemes figyelni?**

A testedzés és sport azonnali mentális egészségi hatásai közé sorolhatók a szorongásoldás, a stressz enyhítése, a depresszió csökkentése és megelőzése, az önértékelés javítása, az önbizalom növelése, a tanulási képesség javulása, a memória és a koncentrációképesség javulása, a munkakedv növekedése, a kreativitás javulása, jobb pihentetőbb alvás. Ezek a hatások mindjárt a testedzés befejeztével jelentkeznek. A legtöbb hatás tartóssá válásához azonban a rendszeres testedzés folyamatos fenntartása szükséges. Például a szorongásoldás azonnal jelentkezik, de nem tartós. A mozgás befejezése után még 3–5 percig tart, és aztán megszűnik.

Mozgás az élet! Ez az én motóm. A fizikai erő kifejtésnek befolyása van az egészségre, az egyénre és ebből kifolyólag a társadalomra. Ez talán ismert, ahogyan az is, hogy a szabadban végzett, megfelelő fizikai aktivitás segít az egészség megőrzésében vagy visszaszerzésében, és itt a mentális és lelki egészségre egyaránt gondolkodunk.

A rendszeresen végzett fizikai erő kifejtés megőrzi, sőt javítja a kötőszövetek (fascia) szerkezetét, állapotát, a szervek (izom, szív, inszalag, véregek stb.) funkcióit, és megelőzi ezek állapotának rosszabbodását, ami elkerülhetetlen a tétlenség, inaktivitás állapotában, mozgáshiányos életvitel esetében és a kor előrehaladásával.

Az edzés több mint egyszerű fizikai aktivitás: tervezett, megfelelő időközönként ismétlődő mozgási tevékenység, ami kitűzött cél elérését szolgálja, és szükséges hozzá az egyén kitartása is.

• **Ha már a felelős testedzésről beszélünk, megkérdezném, milyen hibákat követhetünk el testedzés címén?**

Amikor elkezdünk edzeni, figyelembe kell vennünk az alábbiakat: az edzettségi szintet (van-e egyáltalán), az egészségi állapotot, a kort, az egyén célját, táplálkozási szokásokat, életvitelt (ide értendő a pihenés mennyisége, az alvás minősége, a vízfogyasztás), az edzések alkalmával fellépő min-

den tünetet, az idővel láthatóvá váló fejlődését, a hozzáállást és a motivációt, illetve motiválhatóságot. Ezekből a szempontokból már látszik is, milyen hibákat követhetünk el: ha nincs rendszeresség az edzésben, ha hiányzik a fokozatosság, ha nem figyelünk a légzésre, táplálkozásra, a pihenés, az alvás és az aktivitás harmonikus váltakozására, ha nincs türelmünk (akár edzőként, akár edzettként). Ezek mellett jó, ha van a kliensnek testképe, az edzést megelőző bemelegítés sosem hiányozhat! De az is nagyon fontos, hogy az edzéstípusnak megfelelő bemelegítést válasszunk. Ahogyan a testet elő kell készíteni az edzésre, úgy meg is kell nyugtatni, ezért fontos az edzést lezáró levezetés is. A másik hiba, amibe sokan beleeshetnek: ne legyen túl sok edzés rövid idő

alatt, mert ez fölösleges, egészségtelen. Emellett fontos, hogy figyeljünk a testtartásra is. Edzőként díjazni, dicsérni szükségeltetik a tornázó erőfeszítését, a tartására való odafigyelését.

• **Hogyan, miért kezdett el foglalkozni a testedzés oktatásával?**

Kiskorom óta sportoltam és sportolok. Úgy tartom, hogy meg kell tudni mindig mutatni azt, amit elvárok másztól. Mindig is edző akartam lenni, és megtörtént. Elmondhatom, hogy a munkám a hobbim.

A test és nemcsak (az elme és lélek) formába lendülésének „titkát” adom át azoknak, akik érdekeltek ebben, és motiválom is őket. Igaz, hosszú évek képzései vezettek ide (személyi edzői képzés, gyógytornász képzés, edzői iskola és sorolhatnám még), hogy minden korosztályhoz a megfelelő módon, nyelven tudjak szólni.

• **Mesélne arról, hogy milyen jótékony hatása lehet a tornának a különböző életkorokban?**

A csoportos óraimon különböző panaszokkal rendelkező hölgyek is részt vesznek, de ezeket az eseteket megfelelő módon kezelem. A gerincprobléma, a túlsúly, a vérnyomás, a cukorbetegség stb. nem akadály abban, hogy tornázzunk.

Megjegyezném, hogy mindenki állapotát kezdettől fogva nyilván tartom, s követem fejlődését. Időről időre elemzem a fejlődést, hogy tudjunk javítani az előmenetelen, ha netán elakadtunk.

A mozgás jótékony hatásáról sokan írtak és írnak, én inkább személyes tapasztalatomat osztanám meg.

Gyerekek esetében javít az önbecsülésükön, magabiztosságukon, fejleszti az állóképességüket, javítja testtartásukat, vidámab-

bak, szebben írnak, türelmesebbek, jobban tudnak koncentrálni.

Felnőttek (20–60 év) esetében a következőket tapasztaltam: nő az elégedettségérzetük, saját magukkal kelnek versenyre, javul a testtartásuk, jobb a közérzetük, az alvás minősége is javul, megtanulnak helyesen és tudatosan lélegezni, lazítani és magukat értékelni.

A szépkorúak (60–90 év) motíválhatóbbakká válnak, javul testtartásuk, közérzetük, boldogabbak, vidámabbak, aktívabb társasági életet élnek, s mivel figyelek rájuk (ez nagyon fontos az ő esetükben, de természetesen nem csak), megnyílnak, tanácsot adok a testedzéssel kapcsolatos gondjaikra, mozgási ötleteket minden napra, amelyeket otthon elvégezhetnek. Így a hétköznapokban nem fáradnak annyira, van, akinek eredménye egy csípőprotézis

visszmondása lett – tehát elkezdte a műtétet! De olyan esetről is be tudok számolni, amikor valaki esés miatt igen korlátozottá vált mozgásában, de egy kis bátorító mozgásvégzéssel elhagyhatta a sétatábot. A testedzési alkalmak révén, időközben rájönnek arra a szépkorúak, mennyire hasznos a mozgás, és tudatosan kezdenek el mozogni. Így válik egészségmegőrzésből élménnyé a mozgás.

• Mit tanácsol azoknak, akik korábban nem, de most szeretnének elkezdni valamilyen testedzést?

Azoknak a felnőtteknek, akik eddig még nem kezdtek el semmilyen mozgásformát, ajánlom a rendszeres gyaloglást, a túrákat, úszást, táncot, biciklizést, tollaslabdázást, kocogást stb. Ha céltudatosan akarunk mozogni, akkor a csoportos

aktivitást, mozgásformákat, hisz egy vezetett testedzési alkalmon nincs lazsálás, és motivál a társak jelenléte is: ha ő meg tudja csinálni, akkor én is! Emellett a vezetett órák jól összeállított programok, teljes testet megmozgatók (számomra a teljes test az elmét és a lelkét is jelenti!). Megemlíteném a cerebrálisabb mozgásformák közül a BodyArtot, ami jógaalapú, ehhez tevődik a gyógytorna rehabilitációs elemei, a nyújtás, a lazítás formái is. Aztán érdemes tudnunk még egy teljesen új testedzési módról, a fitnesztáncról, a groove-ról. Kolozsváron ezt egyelőre még csak én oktatom. Ezt igazán mindenki tudja végezni, mert nem igényel örült erő kifejtést, maximális erőnlétet, ellenben tele van vidámsággal. Ahogy mondják, ha tudsz járni, akkor tudod ezt a táncot járni.

Történet a Homoródméntéről

Február 6-án a kolozsvári L'Autre Café adott otthont annak a közönségtalálkozóval egybekötött filmbemutatónak, amelyen a Homoródménti énekeskönyv című dokumentumfilmet vetítették. A film készítőivel, Molnár Istvánnal és Lőrincz Ildikóval a szerkesztő beszélgetett.

• Hogyan született meg ez a dokumentumfilm? Miből pattant ki az ötlet?

Lőrincz Ildikó: A film támogatója a Hargita Megyei Hagyományörzési Forrásközpont, ahol én 2014 novemberétől dolgozom. A központ több éve működő dokumentumfilm programmal rendelkezik, évente 8-10 dokumentumfilm létrehozását támogatja. Tavasszal meghirdetjük a népi életet dokumentáló filmek támogatásáról szóló pályázatot, így ösztönözve azt, hogy a ma még fellelhető népi életformát (épített örökség, népszokások, népi mesterségek stb. témában), hagyományokat dokumentumfilm formájában megörökítsék. István már korábban is készített pár felvételt a halottsiratással kapcsolatban, így jött az ötlet, hogy dokumentumfilm szü-

lessen az anyagokból. A 24. órában készült a dokumentumfilm, hiszen Vass Pál, a filmben megszólaló kántor már igen idős, 88 éves.

Molnár István: Mivel Ildikó, a feleségem négy évig vezette a központot, én addig nem is pályáztam, hiszen nem nézett volna jól ki a dolog. Azért volt könnyű pályáznom, mert már voltak anyagaim a készítendő filmhez. Megvoltak a dokumentumfilm archív felvételei, ehhez szerettem volna még interjúkat készíteni. A készítés közben derült ki, hogy hangfelvételeket is kell használnom, így szükségem volt légi felvételekre is Abásfalváról és Homoródkeményfalváról, amelyeket Kolozsvári László készített.

• Mesélnétek a dokumentumfilm mes érdeklődéséről? Hogyan

terelődött a figyelmetek az unitárius vonatkozású témára?

István: A feleségem és a lányaim unitáriusok. A családban követtük azt az erdélyi hagyományt, miszerint a leánygyermeket az anya, a fiúgyermeket az apa vallása szerint keresztelik meg. Az abásfalvi unitárius közösség nagyon befogadó, nem számított nekik a felekezetem, ha rendes, becsületes ember vagy, akkor bevonnak az egyházi életbe is. A filmben el is hangzott, hogy a kántortanító, aki korábban katolikus volt, átvedlett unitáriussá, és úgy végezte szolgálatát. Kolozsvárról költöztünk Abásfalvára, nekem hobbim a számítógép, ezért értek is kicsit hozzá. Ha a faluban valakinek gondja akadt a telefonjával, számítógépével, mindig segítettem, ezért ismertek. A dokumentumfilm elké-

szítésekor hasznát is vettem, hogy van kapcsolat az emberekkel.

Ildikó: A film az egymástól egy kilométerre levő Abásfalváról és Homoródkeményfalváról szól. Édesapám keményfalvi, édesanyám abásfalvi. Gyermekkorom a két faluban telt, de jobban vonzódtam édesanyám falujához. Most innen ingázom dolgozni.

István: Abásfalva olyan, mint egy szanatórium. Olyan nyugalom van, hogy akárki, aki depressziós, ideges, itt megtalálhatja a lelki békéjét. Ezek tehát a külső körülmények, amelyek a dokumentumfilm megszületéséhez vezettek. A belső körülmény pedig az, hogy volt egy nagyapám, aki gyakorlatilag az egész 20. századot végigélte. 1902-ben született, Trianonkor 18 éves volt, megérte a két világháborút, a kicsi magyar világot, majd a kommunizmust, majd a rendszerváltást. 1995-ben halt meg. 16 évesen értettem meg, mennyi mindent tudna mesélni, hiszen mennyi mindent végigélt. Készültem arra, hogy interjút készítek vele. Akkoriban még nem volt olyan egyszerű magnót találni. Így mind halasztódott a dolog, amíg meghalt nagyapám. Azóta is lelkiismeret-furdalásom van, hogy nem készítettem el az interjút. Innen származik a belső indíttatás arra, hogy a 88 éves kántorral beszélgessek, hiszen ki tudja, meddig van még velünk. De ha nem akartam volna, akkor is összejött volna a témával, mert miután már több szolgálatot nem vállalt a kántor, s mivel én felvettem az utolsó éneklését, illetve az utolsó diktálást, amelyet a halottas háznál tartott, azóta mindig kérnek, hogy vigyem el a felvételt, mert nincs, aki énekeljen. Így lettem én villanykántor. A kántor is tudja, hogy az alkalmon lejátsszom a felvételt.

Ildikó: Itt jegyezném meg, hogy mi egy alkotótábor szervezői vagyunk, amely idén lesz negyedszázados: a Minimum Party táborról szintén készítettünk filmet, és a mindennapjaink része is a kreati-

vitás. A gyerekeink is napi szinten készítenek animációt, képeket dolgoznak fel.

István: A 13 éves Katica lányom forgatta a kántorral és Barabás Áron tisztelettel is a filmet. Azt akartam, hogy lásson jobban bele a filmkészítés folyamataiba. Segített a hangtisztításban, használja a vágóprogramot is.

• **Ezek szerint több éven át készült a dokumentumfilm anyaga. Beszéljünk egy keveset a film koncepciójáról is!**

Ildikó: Az anyagban érezhető egy néprajzos narratíva, amely ismereti a két falu halottas szokásait (a virrasztóban szokásos éneklést, amelyet a kántor vezet fel „diktálva”, a temetéskor elhangzó kántorbúcsúztatót, amely során a kántor egy az egyben elbúcsúzik a halott rokonaitól, a halott koporsóját a nemének megfelelő halottkísérők viszik ki a sírhoz stb.) Emellett érezhető egy, a történelmi eseményeket személyes megélés szerint ismertető vonal is. A két narratíva mintegy kirajzolja a főszereplő, a kántor alakját.

István: A téma valóban néprajzi. A halottbúcsúztatás elemei szép lassan kikopnak, már nincs kántorbúcsúztató, lassan a háznál történő halottsiratás is megszűnik, mert épülnek a ravatalozók, ahol már nincs siratás, diktálás. A film súlyát szerintem az adja, hogy a figurái mennyire hitelesek. Szá-

momra nem lett volna elég, hogy a filmnek csak a második, a kimondottan néprajzi része készüljön el, s ne legyen benne az emberi vonatkozás: hogy milyen volt a kántor élete, amikor alig húszéves fejjel Kolozsváron elvégzett egy gyorstalpaló kántorképzőt, hogy a szülei mennyire támogatták a tanulmányait, hogy mennyire vallásos volt maga is és családja is, hogy a kommunizmusban folyamatosan ellenszélben kellett kántorkodnia, hogy üldözték hű egyházszolgálata miatt. Ezek nélkül mindaz, amit a halottsiratás szokásairól elmesél, száraz lenne. Személyisége súlya nélkül nincs hitele a filmnek. Így érthetőbb, hogy ki az, aki beszél, miért beszél úgy, ahogyan. Ha elmegy az ember falura dokumentumfilmet készíteni, ott nem úgy zajlanak a dolgok, mint a stúdióban, ahová meghívok valakit, és közlöm vele a beszélgetés témáját. Ha megered a falusi ember nyelve, mesélnék mindenféléről. Azokat a történeteket, amelyek a munkahelykereséséről szólnak, meg arról, hogy besúgták, hogy elvitték a comisaratra (a népbiztosságra), ahogyan ő mondta, ahol megverték, nem akartam kihagyni: szerintem ha valami értékes, érdemes becsempészni a készülő anyagba, még akkor is, ha közvetlenül nem kapcsolódik a témához. Ráadásul a halálról szóló témát időnként oldani kell, mert nem lehet végig szomorú és súlyos a film.

• **Tehát alkotóként nagyon tudatos döntéseket kell hozni, hogy elkészüljön egy film. Hogyan összegeznéd, mit tár elénk a dokumentumfilm?**

István: A film első perceiben bemutatja a nyugalmazott Vass Pált, amint kántori teendőit végzi. Bár akkor már vissza volt vonulva, a lelkész kibúcsúztatására még orgona mellé ült. Ezzel az archív felvételrészlettel válik érthetővé, hogy a film fő alakja egy falusi kántor. Azután kezd el ő mesélni, illetve

mesél róla a nyugalmazott lelkész, Barabás Áron. A konkrét témát a halottat kiszaggató harangok szava és képe vezeti be. Pali bácsi és a megszólalók kronologikusan elmesélik, hogy milyen teendők, szokások vannak, ha haláleset történik: utolsó úrvacsoravétel, háznál történő szertartás, bevitel a templomba, majd temetés – illetve mindezen mozzanatokban hol kap helyet az éneklés. Megszólal a néprajzi szakértő Balázsi Dénes, aki meg is magyarázza, miért alakultak ki ezek a szokások.

• **Összefoglalnátok röviden, hogy miben sajátos a két falu halottsiratási szokásrendszere?**

Ildikó: Elhangzik a filmben is, hogy Gyepes, Abásfalva és Keményfalva sajátossága az, hogy a legtovább fennmaradt a halottsiratás szokása. A virrasztás, felravatalozás szokása más vidéken is létezik. De a kántorbúcsúztatás szokása ebben a három faluban maradt fenn napjainkig. Ennek oka a kommunizmus alatt életbe lépett liturgikus tiltás, ami a kántorbúcsúztatást illeti. Tanult ember nem írhatott halottbúcsúztató szöveget a kántor számára, illetve a tanítóknak megtiltották, hogy kántori szolgálatot végezzenek. A parasztkántorok, akik már nem voltak tanítók, nem folytatták mindenhol a kántorbúcsúztatás szokását, csak ott, ahol a közösség igényelte. Vass Pál autodidakta módon tanult bele a búcsúztatásba, általa, amíg tudta vállalni, a legtovább maradt fenn a vidéken a szokás. Tovább is kántorkodott, de az egyes szám első személyben elhangzó halottbúcsúztatást akkor hagyta abba, amikor saját szüleit kellett elbúcsúztassa. A faluból elszármazott bútorfestő és vallásnár Bencze Ilona el is mondja, hogy a faluban hiányolják ezt.

István: Én hallottam élőben a diktálást is, engem nagyon megragadott. A kántor soronként előre elmondja az énekszöveget, majd közösen a férfiakkal eléneklük.

• **A diktálás nem a kántorbúcsúztatáshoz, hanem a virrasztáshoz kötődik, ugye?**

Ildikó: Így van. Nem is a kántor feladata volt, hanem a jobb hangú férfiaké. A filmben el is hangzik, hogy Pali bácsit is hívták diktálásra, de nem az ő feladata volt. Ezen a vidéken a férfiak sirattak, a nők csendben ülnek a halottal egy szobában, a másik szobában zajlik a diktálás, siratnak a férfiak.

István: Balázsi Dénes elmondja, hogy a diktálás nagyon-nagyon régi hagyomány, az írástudatlan közösségeig megy vissza, amikor a kántornak kellett felolvasnia az énekszöveget, hogy a gyülekezet énekelhessen. Ekkoriban még az orgonák sem voltak a templomi berendezés részei, a kántor egy emelvényről irányította az éneklést. A diktálás napjainkra csak azokban a szokásokban maradt fenn, ahová nem készült énekeskönyv. Ilyen a háznál zajló virrasztás, siratás szokása. A siratás énekei nincsenek benne az unitárius énekeskönyvben. Ezeket a régi énekeskönyveket egymásnak hagyományozták a kántorok, diktálók. Vass Pálnak is egy ilyen régi, rongyos könyvecskéje volt.

• **Tehát különbséget kell tennünk a hagyományos, egyházi kántor vagy énekező és a siratást, diktálást vezető, népi kántor között?**

István: Igen. Pali bácsi, bár egyházi kántorként kezdte, a hetvenes

években átvállalta ezt a tevékenységet is, mert kiüregedtek a diktálók. A két feladatkör régen nem mosódott össze, hiszen külön személyek végezték. A diktálást nyilván nem lehetett tanulni semmilyen kántorképzőben, ezért is nevezi Balázsi Dénes Vass Pált parasztkántornak. Az egyházi és a népi kántorság tehát két különálló tevékenység, ezért is örültem, hogy sikerült megörökítenünk és beillesztenünk a filmbe egy másik népi kántor diktálását is.

• **Meséljetelek még a búcsúztatókat tartalmazó kéziratos füzetéről, amely a dokumentumfilm tárgyi főszereplője! Honnan került elő, mi lett a sorsa?**

Ildikó: A beszélgetéseink során Pali bácsi megemlítette, hogy volt egy füzet, s ha az meglenne, nagyon örülne. Nekem úgy tűnt, hogy ha az a füzet előkerülne, talán még énekelte volna is a kamera előtt. Ezért valósággal feladatomban éreztem, hogy nyomozzak a füzet után. A székelykeresztúri múzeum muzeológusa kapcsolatba hozott azzal a helyi nyugalmazott tanárral, aki az asztalra tette az apja, azaz az egykori homoródkeményfalvi kántortanító, Vass László egykori füzetét, amelyet Pali bácsinak adott használatra: benne voltak a Pali bácsi bejegyzései, az átírásai.

Ez a kántortanító oktatta I–VII. osztályban Vass Pált. Mivel az ő gyermekkorában, a magyar világban még egyházi iskolák is működhettek, ő már iskolás korában megtanulta az egyházi énekeket, az énekezőképzőben ez segítette őt. Ez a kántortanító adta neki a halottbúcsúztató énekes füzetét, amikor sor került arra, hogy Vass Pál vegye át a stafétát. A kántortanító fia a kilencvenes években aztán megkereste Pali bácsit, hogy visszakérje az apai örökséget. Ezt a füzetet most begépelte formában Pali bácsinak vissza vittük, az eredetije Keresztúron maradt, a család tulajdonában.

Dávid Ferenc-dombormű Marosvásárhelyen

NAGY LÁSZLÓ

• Hogyan is kezdődött?

Régi vágyam volt, hogy Marosvásárhelyen egy szobor őrizzé egyházalapító püspökünk, Dávid Ferenc emlékét, annál is inkább, mivel 1571. január 6–14. között a vártemplomban tartott országgyűlésen ő is jelen volt, és hallatta hangját hitünk védelmében és terjesztésében.

Magamban sokszor számbavettem a marosvásárhelyi köztéri szobrokat, örvendtem és örvendek annak, hogy Bartók Béla képviseli az unitáriusokat is, de elengedhetetlennek tartottam, hogy a 16. század legnagyobb erdélyi reformátorának, aki Kolozsváron született, és akinek köszönhetjük egyházunkat, Marosvásárhelyen is legyen emlékszobra. Marosvárpatakon, a Miholcsa József szobrászművész által megálmodott szoborparkban ott van János Zsigmond és Székely Mózes fejedelem is, de Marosvásárhelyről hiányzott Dávid Ferenc. (Amikor a János Zsigmond-szobrot avatták, akkor a Simén Domokos lelkész által írt méltatást én olvastam fel, mivel Domi bácsinak éppen akkor el volt menve a hangja.)

Évek óta érlelődött bennem a gondolat. Nagy megvalósításnak éreztem már azt is, hogy a kövesdombi templomunk utcájának neve Dávid Ferenc lett. Köszönet az akkori városi tanácsosoknak. A dombormű elkészítésének folyamata már elkezdődött, amikor megtudtam, hogy a 450. évfordulóra dr. Szabó Attila Dombóvárról a kövesdombi egyházközségünknek adományoz egy Varga Gábor szobrászművész által készített Dávid Ferenc-mellszobrot, amit 2018-ban a templom udvarában fel is avathattunk. Akkor is, és most is mondom, és kérem az egyházközség vezetőségét, hogy tegyék közkinccsé az alkotást: megéri a fáradságot, keressenek egy megfelelő helyet, tegyék ki a szobrot a templom elé.

Még azt is terveztem, hogy a templom előcsarnokába helyezzünk el egy-egy gipszből készített és patinázott Dávid Ferenc- és János Zsigmond-mellszobrot. Azok közül, akikkel megosztottam elképzelésem, a legtöbben azt mondták, hogy miért kell még jobban beszoruljunk a templomba? Önként feladunk mindent?! Mutassuk meg értékeinket! Igazat adtam nekik.

Aztán a sok gondolkodás után, két évvel ezelőtt, felkértem a képzőművész-szobrász Hunyadi házaspárt, Kilyén Ilka színművészt és Keresztes Géza műépítészt, hogy gondolkozzunk együtt egy Dávid Ferenc-szobor megalkotásáról. Találjunk megfelelő közteret egy egész alakos szobornak. Mindenféle lehetséges teret végiggondoltunk. Valahol a központban vagy templomunk közelében szerettem volna. Itt a terek foglaltak vagy épp megközelíthetetlenek számunkra. Ekkor jött Kilyén Ilka színművész javaslata,

hogy gondolkozzunk egy domborműben, amit a templom külső falán helyezhetünk el. Csak nem akartam bele nyugodni, és makacskodtam. Én szobrot akartam. Aztán jöttek az érvek és a rideg marosvásárhelyi valóság. Szobrot szoborért. Azoknak is, akiknek semmi közük Marosvásárhelyhez. Láthattuk, csak úgy ideiglenesen közszemlére állították, és aztán maradtak. Nagyon szeretik itt. Azon is gondolkoztunk, hogy Dávid Ferenc alakja legyen egy meghökkenítő, figyelemfelkeltő szobor a templom falába beépítve, egy személy, aki egy korlátról kihajol, és úgy hívja fel a figyelmet. De egy ilyen szobornak legalább kétméteresnek kellene lenni ahhoz, hogy érvényesüljön, mondták a művészek. Egyeztetések, helyszíni terepszemle és végül én is beadtam a derekam. Legyen egy szép dombormű. Már első találkozásunkon eldöntöttük, hogy erre az unitárius Gyarmathy János szobrászművészt kérjük fel, aki többszöri találkozás után el is vállalta, és Makkai István szobrászművész-szel megalkották azt a domborművet, amely hiszem, sokáig fogja őrizni Dávid Ferenc emlékét és szellemiségét. A református Makkai Istvánnak nem volt idegen e téma, mivel részt vett a Dávid Ferenc-szobor-pályázaton, amit egyházunk Kolozsvárra tervezett. Azóta már, hála Istennek, az elmúlt évben egész alakos Dávid Ferenc-szobrot lepleztek le Kolozsváron és Sepsiszentgyörgyön is, és több egyházközségünkben állítottak emléket egyházalapító püspökünknek.

Beindult a munka, főként a szobrászok részéről. Az volt a javaslat, hogy az alap legyen az ismert Körösfői Kriesch Aladár képe. Tudjuk, hogy Dávid Ferencről semmiféle kép nem maradt fenn, ezért az eddig róla készült alkotások (festmények, szobrok) mind a művészek által kitalált arcok. E domborművön Dávid Ferenc bal keze a fény és a templom felé mutat, jobb keze a szívén van, arccal pedig az emberre néz. Hív és bátorít az Istennel való találkozásra. Hív a templomba, és itt van közöttünk. A domborművön látható az unitárius címer, valamint a Dávid Ferenc neve és születésének valószínű és halálának éve. (A születési év után nem tettünk kérdőjelt.)

Ugyanakkor híveink is megkezdtek az adakozást az elkészítendő domborműre. Mindenki lehetősége szerint adott. Én annak örvendek, hogy ez a megvalósítás is, akár a harangok, a hívek adományából és az amerikai winchesteri testvérgyülekezet segítségével valósult meg. Pályázatból nem kaptunk segítséget. A dombormű elhelyezéséhez szükséges dokumentáció elkészítésére Keresztes Géza műépítészrt kértem fel, és az engedélyt minden nehézség nélkül, időben meg is kaptuk a polgármesteri hivataltól. (Szükség is volt rá, mert január 17-én, amikor a domborművet a falra szerelték fel, már itt is volt a helyi rendőrség és kérte az építési engedélyt! Kérdeztem is, hogy miért e nagy sietség, és ha ortodox templom lenne, akkor is egy pár perc múlva ott lennének ellenőrzésre?)

A domborművet Sánta Csaba szovátai szobrászművész műhelyében öntötték ki, ők is szerelték fel. Összesen 23 713,96 lej volt a megvalósítás összege. Híveink 7800 lejt adományoztak, a winchesteri gyülekezet elmúlt évi adománya 1500 dollár volt, ami átszámítva 6446 lej. A fennmaradó összeget az egyházközség saját alapjából fizette ki.

Köszönöm Istennek, hogy erőt adott e szép megvalósításhoz is, egyházközségünk gondnokának, a keblitanácsnak és híveinknek, hogy mindvégig támogattak, mert ők is úgy érezték, hogy a 16. század legnagyobb erdélyi reformátorának emléket kell állítani itt, a marosvásárhelyi Bolyai téri unitárius templomnál is!

A fenti sorokat a 2020. január 19-én tartott domborműavató istentiszteleten olvastam fel. Tartozom a kedves Olvasónak és az utókornak az istentisztelet és az azt követő ünnepi műsor és avatás megörökítésével is. A szószéki szolgálatra főtisztelendő Bálint Benczédi Ferenc püspök urat kértük fel, aki a Mt 7,24–29 bibliai versek alapján szólt a népes gyülekezetnek. Az ünnepi műsorban Molnár Tünde orgonaművész Liszt Ferenc *Jöjj, mondjunk hálaszót* és Terényi Ede *Harangok* című darabjait szólaltatta meg, Kilyén Ilka színművész Ürmössy Károlyné *Déva vár rabja* című versét mondta el. A domborművet Bálint Benczédi Ferenc püspök és Szabó Zoltán Győző, az egyházközség gondnoka leplezte le.

Volt egyszer egy Abrudbánya

„A régi Abrudbányának vége!”

Megadatott nekem, hogy nagy unitáriusokat ismerjek meg, akik mindig büszkén vallották, hogy ez erdélyi egyháznak a tagjai. Ezek közé tartozik dr. Székely Pál és dr. Fazakas Béla is. Kettőjüknek a sorsa összefonódott, életüknek nagy részét ismert és tisztelt orvosokként Marosvásárhelyen élték le. Előbbi Verespatokról, utóbbi Abrudbányáról indult. Ez alkalommal dr. Fazakas Béláról, az egykori híres marosvásárhelyi Orvosi és Gyógy-szerészeti Egyetem orvosprofesszoráról szeretnék megemlékezni. Apai nagybátyám, dr. Nagy Ferenc osztálytársa volt dr. Fazakas Bélának, aki többször elmesélte emlékeit nagybátyámról. Aztán a professzor úr soha nem tagadta meg gyökereit. Unitárius papgyermek volt,

a híres, több papot adó kadácsi Fazakas családból, és ezt mindig hangsúlyozta. Amikor megismertem (1983–85-ben, segédlelkész voltam Marosvásárhelyen), csak azt hallottam, hogy van egy parazitológus professzor, aki unitárius, és aki reggel 5 órakor már rendel. Amikor először telefonon kerestem, a felesége kedvesen elmondta, hogy a professzor úr este 8 órakor lefekszik és reggel 4 órakor kel azért, hogy 5 órától a leleteket be tudja venni azoktól, akik 6 órára mennek munkába. 1997 után szorosabb lett kapcsolatunk. Megismertük egymás családját, bizalmasabb beszélgetéseink voltak. Vasárnaponként a templomban volt, mindig leírta a felolvasott textust, és jegyzetelt. Egy pár éve arra kértem, hogy írja le, hogyan is halt meg édesapja, a fiatal abrudbányai lelkész, mert a váratlan haláleset köré különféle mende-

mondákat szöttek. 2018-ban elkészült a kézirat, amit átadott, majd egy pár nap múlva felhívott, hogy szeretne még bővíteni és javítani az írottakon. Tiszteletben tartottam kérését. Az volt a szándékom, hogy az egykori híres és gazdag Abrudbányáról egy hiteles ember emlékezzen, és ez az emlékezés jelenjen meg az Unitárius Közlönyben. Kevesen idézhették fel hitelesebben a múlt század 30–40-es éveinek történetét, mint ő. Vannak ismétlések, amelyek újból és újból előtörnek, mert ezek a lelkes emlékező mindennapi abrudbányai emlékeinek drágagyöngyei. Dr. prof. Fazakas Bélát 2019. november 2-án kísértük utolsó földi útjára nagy részvét mellett a marosvásárhelyi református temetőbe. Nem sokkal halála után követte őt hűséges felesége, Gizella is. Haláluk után az örökösöktől megkaptam azt a naplót, amelyet fia említ, és amelyet hamarosan közzéteszek a Keresztény Magvetőben.

NAGY LÁSZLÓ

A vallásszabadság 450 éves emlékűnnepségének a helye Torda volt. Azért kezdem írásom ezzel a mondattal, mert a tordai állomásról indul egy keskeny sávú vasútvonal, a „mocănița”, amivel az Aranyos menti falvakon keresztül érkezünk Abrudbányára. Ezen a vasútvonalon sokat jártam, amikor a nagyenyedi Bethlen-kollégiumba mentem Tar Bélával, az abrudbányai református egyházközség lelkészének fiával. Ezen a „mocănițán” történt, hogy mi Tar Bélával magyarul beszélünk, s hallván az utasok ki akartak dobni a vonatról, mire az egyik román utas közbeszólt „hagyjátok a gyerekeket, mert én jól ismerem, az abrudbányai Sándorkájá unokája.” (Nagymami gúnyneve.) Így megszabadultunk, és tovább utaztunk.

Tordától, az Aranyos folyó mentén, nem messze van Bágyon, Várfalva, Sinfalva, tiszta magyar közösségek, ahol mint nagyenyedi diák tartottam a templomban ünnepnapokon beszédet. Akkor a háború miatt könnyen megkönnyeztettem a hallgatókat, és a jutalomdíjak jól nőttek a mondataim sorára. Várfalvát szerettem a legjobban, de Verespatak „fizetett” a legjobban, mert a bányászok bőkezűek voltak, és jól fizették a legátusokat. Különben a verespataki templom tele volt magyarokkal, most is épen áll a templom, de a tiszteletes románul kell prédikáljon, hogy megértsék az unitáriusok a beszédet.

A „mocănițával” eljutunk Abrudbányára, születésem helyére, és időben is visszamegyünk 80-85 évet, hogy megírjam az abrudbányai emlékeimet, én, Fazakas Béla, egy 92 éves, de még tiszta aggyal gondolkodó ember, nyugalmazott egyetemi professzor.

Vissza kell mennem a Nyikó szép völgyében fekvő Kiskadácsra, itt született nagyapám, Fazakas Lajos (1880–1926). A zömök testalkatú, éles eszű gyermekből unitárius lelkész lett, és a nyárádszentmártonicsikfalvi egyházközség papjaként szolgált, nyolc gyermeknek adott élettársával együtt életet. A nyolc gyer-

mek között volt Béla is, édesapám, az elsőszülött fiúgyermek. A *Keleti Újság* 1938. szeptemberi számában arról tudósít, hogy a magyarság egyik végvárában, Abrudbányán meghalt Fazakas Béla unitárius lelkész. Halála tragikusan következett be. „A múlt héten (1938. szept.) nagygyűlést rendezett Abrudbányán az »Astra«.

A díszgyűlésen több előkelő személyiség jelent meg. Köztük Iorga Miklós, a románság európai hírű tudósa is. Erre az alkalomra kitűzték a nemzeti lobogót, így az unitárius parókia egyemeletes épületére is.” Éjjel után az eső megeredt. Édesapám felkelt az ágyból, kinyitotta az emeleti szoba ablakát, és a zászlótartóról be akarta emelni a zászlót, de egyensúlyát elvesztette, megcsúszott, leszédült az emeleti ablakról, és az utca kövezetére esett. Az esés következtében súlyos belső vérzést szenvedett. Hétfőtől csütörtökig csendes megadással készült a halálra. Ágyánál síró feleségét és két gyermekét vigasztalta. Bubát, a nővéremet és engem, aki akkor 12 éves voltam.

Temetésén a papi háznál Árkossy Tamás Aranyos körüi esperes mondott szívbe markoló imát, a sírnál Nagy Dénes járai lelkész a lelkészker nevében búcsúzott. Sírja Abrudbányán a domboldali unitárius temetőben kerítéssel elválasztott részben alussza örök álmát, gyakran meglátogattam.

Fazakas Béla, édesapám lelkes, munkabíró, erdélyi magyar papként fiatalon került az abrudbányai gyülekezet élére. Rövid idő alatt nemcsak lelkészévé, hanem szellemi vezérévé vált nemcsak az unitáriusoknak, hanem az abrudbányai magyaroknak.

Abrudbányán, a négyzet alakú nagy főtéren, ma is áll a három magyar templom: az unitárius romokban, a katolikus és a református aránylag épen. A templomokhoz máig sem nyúlt senki lebontási gondolattal. Én, mint a nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégium diákja szüniidőben még orgonáltam a református templomban, azért itt, mert az unitárius templom közben leégett, és csak a falai állnak őrt.

Édesanyám, Ürmössy Margit, édesapám halála után egy román tanítóhoz ment férjhez, Gozman Ioanhoz, aki kimondta, hogy ebben a házban magyarul nem beszélünk többé! Erre én Abrudbányán élő nagyanyámhoz költöztem, Séráné Ürmössy Gizellához, nagy szerencsémre, mert ő megtanított dolgozni. Egy palatábla volt a kamra falán, és erre írta fel, hogy naponta hány órát dolgoztam nála. Amikor egy cipő ára kigyúlt, ideadta a pénzt: „vegyél cipőt magadnak”, és a táblára új számok kerültek. A ledolgozott pénzből befizettem a nagyenyedi Bethlen-kollégiumba a tandíjat, mivel én unitárius voltam és tandíjköteles. Mindaddig, míg kiváló előmenetelemért megkaptam a tanulmányi ösztöndíjat, ami a bentlakás és menza költségét fedezte.

Abrudbánya őskori település, virágzó, tiszta magyar város volt gyermekkoromban. Abrudfalván, a faluban és a hegyekben éltek románok. A főtér uralta

a három templom és a magyarok üzletei. Jól ment akkor az üzlet, mert egy engedély szabaddá tette az aranybányászatot mindenkinek Abrudbányán és a környéki falvakban, Verespatakon és hét bucsumi községben. Volt, aki a bányában dolgozott, de számos szegény ember a Verespatak homokjából sajkával választotta ki a kevés aranyat, de megérte. Abrudbányára kellett behozzák a megtalált aranyat, és ott volt a bank, ahol be lehetett váltani. Így vált Abrudbánya gazdag várossá, mert a beváltott aranyért kapott pénz egy részét el is vásárolták az üzletekben.

Nagy kereskedő volt Miski József, mindent lehetett venni az üzletében, mellette Kibédi bőrüzlete volt. A bőrcserzés népszerű foglalkozás volt Abrudbányán, a sok vad vadászata ezt szükségessé tette. A Kibédi-féle üzletben lehetett a bőrt becsereálni és bőrárut vásárolni.

A Kibédi üzlete mellett volt Schlett bácsi patikája, amely ellátta gyógyszerrel a vidéket. A kaszinó következett, ahol édesapám mindent megteremtett, hogy jól érezzék magukat az emberek. Minden újságot el lehetett olvasni helyben, billiárd- és pingpongasztalok voltak.

A Detunáta szálloda zárta az egyik sort. Itt Czifra György cigányzenekara játszott a mulatni vágyó embereknek. Következett nagyanyám nagy háza. Ő a kertjét bújta reggeltől estig, gyümölcsöket, salátát stb. termesztett. De teheneket, lovakat és disznókat is tartott. Szorgalmas volt, hajnaltól éjjelig dolgozott. Ő tanított meg, hogy a rozsdás szegyet petróleumba kell tenni, és azután ki lehet kalapálni, így újra felhasználható. Sajnos akkor még nem ismerték a penicillint, nagymamám korán, tüdőgyulladásban halt meg.

Abrudbányán jó gyerekkorom volt, míg édesapám ki nem esett az ablakból, és meghalt. Én az unitárius elemi iskolában jártam, de volt református és katolikus iskola is. Otthon zongora, cimbalom volt, megtanultam zongorázni, és orgonáltam a templomban a vakációban. Édesanyám szép és fiatal asszonyként maradt özvegyen, de hamarosan Gozman Ionel tanár költözött Abrudbányára, ott tanított, és feleségül vette a fiatal özvegy papnét. Ő mondta, hogy ebben a házban nem beszélünk többet magyarul, és erre mentem nagymamámhoz. Abrudbányán a kereskedők mellett komoly iparos családok is voltak. A környék tele volt vadállatokkal, és ezek bőrét dolgozták fel ezek a szakemberek. Egy kis folyó csörgedezett a város szélén, itt laktak azok a szakemberek, akik a bőrt feldolgozták, és eladásra jó volt.

A főtéren volt a polgármesteri hivatal, az iskolák és számos szaküzlet. Dávid Kálmán üzletében méterárúk voltak, de a város másik végében még egy jól menő üzlet volt, Balogh Gyula üzlete, aki konkurált Dávid Kálmánnal. A kaszárnya következett, és utána volt a kétemeletes kórház, ahol „Bärbos”, a szakállas főorvos volt a főnök. Ma is működik a kórház Dr. Dá-

vid János, nálunk végzett orvos látja el többek között a betegeket. Főleg kisebb esettel foglalkoznak, de belgyógyászati részlege is van a kórháznak. Ezután jönnek a kaszálóréttek, ahol nagyanyámnak volt rétje, és én fiatal koromban segítettem a széna begyűjtésében. Tovább jöttek a Buciumnak nevezett falvak, hét falu, ahol a mócok éltek. Szegény munkás emberek voltak a mócok, amíg egy-egy vezér, Avram Iancu stb. nem hergelte fel. Nagyanyám pincéjében harminc magyart öltek meg az Avram Iancu emberei. A tiszta magyar városból a múlt évben sajnos csak két magyar családot találtam, akik még ma is Abrudbányán élnek. Tiszteletreméltó az a tény is, hogy a temetőt körbevették, védett területté nyilvánították. Ott van édesapám sírja is, és ott pihennek a volt abrudbányai magyar családok. Csodálatos a környéke és a vidéke. Közel van Verespatak, a volt bányásztelepülés, ahol most a ciánkitermelés felett vitatkoznak. De Verespatakon van a Cetate római kori emlék, és három tó teszi széppé Verespatak környékét.

Gyermekkoromban Abrudbányán sok szórakozási lehetőség volt. Nyáron rákászni mentünk a kis folyóra, télen szánkózhattunk, sieltünk, én kétszer eltörtem a lábam sízés közben. Kirándultunk sokat Tar Bélával, a református egyházközség tiszteletes urának fiával. Így a ledolgozott pénzből fizettem a nagyenyedi Bethlen-kollégiumban a tandíjat, mert én unitáriusként nem kaptam ösztöndíjat addig, míg a tanulmányi ösztöndíjhoz nem jutottam a kitűnő tanulásomért.

Közben a nagyenyedi kollégiumot bezárták, és én nagyanyám segítségével Dél-Erdélyből átszöktem a feleki határt, és mint menekült diák folytattam tanulmányaimat Kolozsváron az unitárius kollégiumban. Ott a Földművelődési Minisztérium kirendeltségénél – a Majális utcában – álláshoz jutottam, és a kevés pénz mellett naponta egy liter tejet kaptam. Az oroszok bejövetelekor a kirendeltségi iratokat Budapestre kellett menekíteni. Két szekérral vittük az iratokat, és átadtuk a budapesti Földművelésügyi Minisztériumnak. Közben beiratkoztam a Lónyai Gimnáziumba, hogy folytassam tanulmányaimat. A Szálasi idejében minket, fiúkat, az iskola padjaiból elvittek munka-

szolgálatra. Így kerültem az amerikai foglyokhoz, ahol két évet voltam fogoly. Miután hazakerültem, Abrudbányára mentem nagyanyámhoz. Ő segített ahhoz, hogy Marosvásárhelyre kerüljek az Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetemre, és itt tanultam, majd tanítottam 52 évig. Közben megnősültem, két gyermekünk lett. Éva leányomat ötvenéves korában vesztettem el. A budapesti onkológián fogta a kezem a leányom: apa, ne engedj meghalni. De a sors elvitte, és duplakoporsóban hoztam haza és temettem el egyetlen gyógyszerész leányomat. Szerencsém van fiammal, ki mérnöki pályát választott, de Ceaușescu idején őt Kolozsvárról Konstancára helyezték, és mai napig ott él, most már nyugdíjasként. Van egy unokám és egy dédunokám, akik egy szót sem beszélnek magyarul, de mégis az enyéme, és szeretem őket. Mindezt azért írtam le, mert Abrudbányához kötött a jó Isten.

Édesapám naplójából lehet megtudni azt a nagy tűzvészt, amiben leégett az unitárius templom és több magánház. Édesapám egy presbiterrel, Bíró Fricivel járta végig a Székelyföldet, hogy gyűjtsenek pénzt a templom újjáépítéséhez. Édesapám által írt napló szerint csak a házak újjáépítése sikerült. Az unitárius templom máma is romokban hever.

Én a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetemen végig jártam a tanügyi skálát, gyakornok, tanársegéd, adjunktus, előadótanár, majd mint professzor emeritus jöttem nyugdíjba. Az egyetemi tevékenység után a Carit San járóbeteg-rendelőben végeztem betegellátást. Párhuzamosan a fertőző betegségek klinikáján működő klinikai parazitológiai egységben láttam el a bent fekvő és járó betegeket. Reggel hattól nyolcig a klinikán dolgoztam, majd az egyetemen végeztem oktatói és kutatói munkám. Százhatvan diák államvizsga-dolgozatát irányítottam és hat doktoranduszt vezettem a parazitológia szép mezéjén. Mint egyetemi diák, olyan szerencsém volt, hogy oktatóim között volt Csőgőr Lajos, első rektora az egyetemnek, id. Feszt György dékán, Felszeghy Ödön, Haranghy László, Klimkó Dezső, Gündisch Mihály, Krompecher István, Ludány György, Marosy János, Putnoky Gyula, Kelemen László, Dóczy Pál, Spielmann József, Péterffy Pál, Miskolczy Dezső, Szabó István, Málnási Géza és más híres professzorok. 1952-ben „lehallgatta és a kötelező év végi vizsgákat letette, és érdem diplomával végezte az Orvostudományi és Gyógyszerészeti Egyetem általános karát”. Ez a megjegyzés áll a lecke-könyvemben. Különben a lecke-könyvem „Nos rector...” latinul írt bevezető után tartalmazza az előmenetelemet évente, és a professzorok aláírását jelezve, hogy „igen szorgalmas”-an követtem az előadásokat és gyakorlatokat. Ezért kaptam érdemdiplomát „Diploma de merit”. Ezután a főorvosi vizsgát tettem le, majd a bukaresti Orvostudományi és Gyógyszerészeti Egyetemen elnyertem a „doktorandus” [orvosi doktorátusi] címet. Mindezt azért ír-

tam le, mert Abrudbányáról indultam, és az előbb leírt pályát jártam végéig.

Abrudbányán a kultúrára szomjazók a kaszinóban vendégművészek által tartott ünnepi eseményeken vehettek részt. Édesapám irányította ezeket az eseményeket. A ránk maradt naplójában találtuk meg a Passió kottáját, amit édesapám írt le és tanított be. Művelődési vágya és készsége igen nagy volt, ezt bizonyítja a napló második részében kimásolt Ady-versek és a könyvtárából felsorolt könyvek jegyzéke. A lelkes tevékenysége mellett fontosnak tartotta, hogy művelt hívei legyenek, szomjúhozzák a szépet, a verseket és a könyveket. Hála Istennek, ezt én is örököltem tőle. Házi könyvtáram 17 polcon van, kartotékoltam a könyveket, ábécésorrendben, melyik hol található. Az irodalmi művek mellett a művészeti lexikonok gyűjtése volt a hobbim. Régebb a hanglemezeket is gyűjtöttük, ezekből is bőven kap majd az örökös.

Visszatérve Abrudbányára, egy-két évente haza szoktam menni. A régi Abrudbánya eltűnt. A három templomot meghagyták, az unitárius templom fedél nélküli, a református és katolikus templomok épek. Csak a baj az, hogy a lakosság kicserélődött, egy magyar családdal találkoztam utolsó otthon létemkor. Még szép gesztus, hogy a templomokhoz nem nyúltak.

Abrudbánya nemcsak „emlék”, gyermekkori bajtárs, de csodálatos a környéke is. Megboldogult prof. dr. Rác Gábor barátommal (a gyógyszerészeti kar vezetője volt) többször mentünk „haza” Abrudbányára, meglátogattuk a gyönyörű természeti csodát, a Detunátát. Bazalt sziklatömbökből levő csoda, egy orgonához hasonlítható természeti adomány. Verespatakon a tavakban lehet úszkálni és megcsodálni a római korból maradt Cetatét. A régi bányászélet már eltűnt, most a ciánnal kezelt bányászat körül zajlik a vita.

Abrudbányához tartozik Abrudfalva is, ezt is magyarok lakták, ott volt Kain bácsi híres üzlete és a mésszárosok. Nagyanyám oda küldött húst venni, amiből az ételt készítette. Minden hétfőn kirakodóvásár volt a főtéren. Az Aranyos menti magyarok hozták a friss zöldséget és gyümölcsöt, és a hétfői piacon árulták. Ezeknek az eladóknak (sinfalvi, várfalvi emberek) vittem nagymamám szűk kosztját, amit jó étvággal elfogyasztottak.

Az elmúlt évtizedekben minden megváltozott Abrudbányán és környékén. Két magyar család van még ott. Dr. Dávid János, aki az abrudbányai kórházban mint sebészorvos dolgozik és még Suplaszki Lala bácsit találtam ott a régiekből. Még szép a beköltözött román családoktól, hogy a három templomhoz nem nyúlnak, de a régi Abrudbányának vége!

Marosvásárhely, 2018

FAZAKAS BÉLA

Ürmösi Károlyné Kántor Gizella (1880–1938)

Letörölni a port egy százéves kincsről – III.

LÁSZLÓ BERNADETT

• Ebben az írásomban egy számomra igen értékes, de elfeledett szerző emlékééről szeretném letörölni a múlt ráarakódott porát: páratlan a maga módján, hiszen azon nagyon kevés nők közé tartozott, akik tagjai voltak a nagy többségében férfiakból álló Unitárius Irodalmi Társaságnak. De ki is volt ő? Mit tudunk róla? Kántor Gizella 1880. április 13-án látta meg a napvilágot Abrudbányán. Értelmiségi családban nevelkedett, édesapja Kántor József bányatulajdonos volt és jegyzőként dolgozott, míg édesanyja, Pál Róza egyike volt a Magyarországon elsőők között oklevelet szerző tanítónőknek. Tanulmányait Gyalun, majd Kolozsváron az akkor népszerű, jó hírnévnek örvendő De Gerando Antónia vezette felsőbb leányiskolában végezte el.

1900-ban ment feleségül Ürmösi Károlyhoz, aki abban az időben már szolgálta Istenét és az egyházat. Házasságkötésük után Gizella a háztartásról és a gyermeknevelésről gondoskodott. Öt gyermekük született: két fiú és három lány, sajnos egyik kislányuk egyéves korában elhunyt (mindezt egy elhunyt kislánya számára írt meghitt versből tudtam meg, amelynek címe *Sóhajtság*). Mindamellet, hogy a háztartást vezette, Ürmösiné részt vett az egyház társadalmi életében. 1922-től főtitkára lett a Dávid Ferenc Egylet Központi Nőszövetségének. Amiért ebben a sorozatban olvashatnak róla, az nem más, mint hogy kiemelkedő tagja volt az Unitárius Irodalmi Társaságnak. A vándorgyűléseken, felolvasóesteken gyakran elhangzott egy-egy általa írt vers, akár felolvastva, akár megzenésített formában.

Vannak utalások arra, hogy az irodalommal már az iskolában eljegyezte magát. Azonban aktív költői munkálkodásra csak Kolozsvárt tudott sort keríteni. Verseit 1916-tól kezdték közölni. Összesen 55 publikált verset találtam tőle, mindezt különböző újságok, folyóiratok hasábjain. Az *Unitárius Közlöny* oldalain 35 versét olvashatjuk el, a többi versét megtaláljuk a *Keresztény Magvető*, az *Erdélyi Szemle*, a *Magyar Nép*, a *Pásztortűz* és az *Ellenzék* lapjaiban.

Ürmösi Károlynét az egykötetes írók táborába sorolják, hiszen egyetlen verseskötete jelent meg 1928-

ban a kolozsvári Corvin nyomda kiadásában, amelynek címe *Pár szál virág*.

Pállfi Márton műfordító, pedagógiai író, aki szintén tagja az UIT-nak, a megjelent kötetéről a következőket tartotta fontosnak megemlíteni: „Az U. K. olvasói előtt nem ismeretlen csengésű ez a név, üde virágainak illatában már régóta örömmünk telik. Most egyszerre egy egész csokorra valót kapunk. Válogatva, a legszebbjéből, női kéz kötötte csokorba. Mit mondjunk róluk? Mit lehet mondani a virágról, a pohárba tett virágról? Édes irrealitás. Valósággá varázsolt ünnepi álma az élet sivár hétköznapjait elviselni nehezen tudó érzékeny női léleknek.

Álmokkal és vágyakkal való rózsaszínű játék. Szelid holdfényben, távoli harangszó mellett. Mártír-hódolat az égi jegyesnek, az örök Szépnek. Olyan önfeláldozó odaadással, amilyenre csak asszonyi lélek képes. A szegény virág – hiszen az a sorsa – boldog sikollyal hal meg, míg a pohár áldozati kehellyé magasztosul, mert drága nedűt hord magában, szeretetben és szeretetből omló könnyecskéket. Ez az Ürmösi Károlyné pár szál virága. Nem csoda, ha lefegyverezi a száraz kritikát. Pedig megbírja. Külön ki kell emelni, hogy tartalom-

ban és formában egyre mélyül és nemesedik.

A pályadíjat nyert *Bocsásd meg vétkeinket*-nek még sokszor kínosan keresett kadenciázásától, vagy a *Déva vár rabjának* érzélgős vizenyőességétől magasan ível az út fölfelé a frissesség és üdeség mesterkéletlen bája felé. A *Húsvéti öröm*, a *Legszebb dalom*, a *Bizonyosság* és ifjabb társaik már-már ott tartanak. Ezekért érdemes volt megtanulni a kadenciázást, azaz a szavak ritmuskeltő összecsengését. Ürmösi Károlyné-nak van mondanivalója s még lesz virága. Szívvirág az ő virága, az egyetlen örökéletű virág, amelynek sohasem hervadnak el a szirmai.”

A *Keresztény Magvető*-ben a következő – a nők korabeli helyzetéről, megítéléséről, a számukra fenntartott szerepekről is valló – ajánlást találjuk a verseskötetről: „Valóban virágok ezek a versek. Nem az egzotikus éghajlat alatt termő, ismeretlen és előttünk érthetetlen virágok. Nem is nehéz fáradtsággal készült mű-

virágok. Hanem egy mélyen érző, őszinte női szívnek természetes hajtásai, amelyek úgy teremnek, »mint rózsafán a rózsza«. [...] Ne várjunk tomboló viharokat és szertecsapongó hullámmásokat. A vihar letörné a szelíden nyíló virágokat. Itt egy nő, egy Asszony, egy férje lényébe olvadt feleség dalol, ki »szíve húrját Hozzá hangolja« s mindig szordínós (tomp) hangokat ad. De így igazak, őszinték s ezért szépek ezek a dalok, amelyek szívből jönnek s szívhez szólnak.”

A *Keleti Ujságban* a következő volt olvasható: „Ürmösíné témaköre a család világából kerül ki főként, és ezt az intim világot meleg színekkel tartja össze. Fő értékük az őszinteség, amely közvetlenül hat és utat talál minden fogékony ember lelkéhez.”

Walter Gyula költő, szerkesztő a *Pásztortűzben* eképpen nyilatkozott a verseskötetről: „Kedves, egyszerű versek ezek, a szelídség és természetesség közvetlen hangolású költeményei. Halk érzések, a jóság és gyöngédség asszonyi érzései, a természet képei, hit, csöndes, belső elrévedések, az élet futó változásai intonálják ezeket a nagyobb részben röpke, műfajilag talán a dalhoz legközelebb álló verseket. [...] Egy csöndes szív vall itt e kötet soraiban, tiszta és a szónak nem elkoptatott értelmében naiv szív. Olvasmányul tehát e versek csöndes, halk derűjű élvezetet szereznek, amit a könyv kedves külseje is fokoz.”

Csupán ez az egy verseskötet jelent meg nyomtatott formában, amely nem jelentette azt, hogy a költőnő ne publikált volna továbbra is a fent említett folyóiratokban. Utolsó verseit a kórházban írta. Ez az egyik olyan verse, amely számomra megmutatta azt, hogy ki is ez a nő valójában. Egy tiszta, fehér lelkű asszony, akinek mélyreható, erős istenhite van.

Vasárnap a kórházban

(Műtét után)

Mivel dicsérjelek én édes Istenem;
Ki újra megfogtad erőtlén kezem?...
Mit szóljon, susogjon én gyöngé ajkam,
Mikor hozsánnát zeng ma föld s az ég;
Mikor harangok konduló ércnyelve
Összhangban hirdeti: oh áldva, áldva légy!

*

Aléltan hulltam kórágymra vissza,
Míg a rémek, árnyak elmúltak halkan.
Mivel dicsérjen most én gyöngé ajkam;
Mint ejtsem szebbnek, nagyobbak neved?
Szólni nem tudok, szívem hódol Neked:
Istenem, Te érted a könnyecsképeket...

1938. augusztus 30-án halt meg hosszas betegség után agyvérzésben, 58 évesen.

Sütő Nagy László úgy gondolja, hogy unitárius körökben is népszerű volt az asszonyi érzések halk szavú, finom lelkű költőnője. Egyháztársadalmi munkás-

sága csak fokozta ezt a népszerűséget és a versei iránt való érdeklődést. Kötetének egy-két versével valóban hosszú időkre maradandóvá tette versírói érdemét unitárius irodalmunkban.

Hitem

Én nem kereslek rég avult dogmákban,
Tudós könyvekben sem kutatlak, Istenem!
Hozzád vágyódásom: léted bizonyosága
És lelkem békéje, mikor imádkozom.

Célnál

(Arad, 1925. aug. 12.)

Tipegve jó. Leül mellém a padra.
Én olvasok s nem látom őt;
Csak nézi-nézi csöndesen
A sok jövő-menőt.
És fölpillantok egyszer
Mély kék szemmel találkozom,
Őreg anyóka... Istenem! Úgy rácsodálkozom.

Arca már csupa vén redő,
De kék szeme, óh, az csodás!...
Benne (tán égi gondolatból)
Ragyogó ifjú lobogás.
Beszélni kezd, mint régi ismerőssel:
„Nehéz sort értem, asszonyom!
Tizenkét gyermek anyja voltam
S tízet temettem egykoron.
Jó urammal mi egyek voltunk,
Már nyugszik ő is csöndesen...
Két drága hősöm, katona fiam
Sirattam el keservesen.
Kialtottam. Most dúsnak érzem
Kifosztott szegénységemet,
Legyen hála az Urnak érte,
Hogy lelkemet nem törte meg.
Mert dús vagyok hálaadásban
Istennek élek egyedül.
Az emberektől mit se várok
S a bánat így már elkerül.”
– Köszönt s már indult is.
Rajongó kék szeme
Szívemnek mélyére
Hő vágyat olt bele.

Névtelen hősök, Isten regimentje:
Ti fehér léleklobogók!
Földi salaktól így megtisztulva,
Ti, ti vagytok a boldogok.
Utána nézek meghatottan
S szemem az égre emelem:
Míg magadhoz szólítasz Uram!
Pár ilyen évet adj nekem.

Ritka betegségek világnapja

PAVELKA ATTILA

Mi a ritka betegség?

Saját akarattal felruházott kéz, tizenévesen megjelenő ráncok, ájulás egy falat ételtől, hogy csak néhányat említsünk az igen ritkán előforduló kórok furcsa tüneteiből. Február utolsó napja ugyanis a ritka betegségek világnapja. A ritka betegségben szenvedők gyakran az egészségügyi rendszerek árvái, akik sokszor diagnózis, kezelés, kutatás nélkül, és ezért szinte reménytelenül küzdenek a betegséggel.

Ritka betegségről abban az esetben beszélünk, ha az életveszélyes vagy maradandó károsodással járó betegség kétezer emberből egy, illetve annál kevesebb esetben jelentkezik. Világszerte több, mint hétezer ilyen betegséget azonosítottak már. De „láthatatlannak”, mert zömüknek nincs BNO-kódja. (A BNO-kódrendszer a betegségek nemzetközi osztályozására szolgál az egészségügyben. A BNO-kód egy betűből és négy számjegyből áll.)

E betegségek 80%-a genetikai eredetű, többségük nem gyógyítható. A maradékot bakteriális vagy vírusos fertőzések, allergiák, illetve környezeti tényezők okozzák. Sajnos 50–75%-uk gyermekeket érint, s a betegek 30%-a meghal öt éves kora előtt.

A ritka betegségek életveszélyes vagy krónikus leépüléssel járó betegségek. Többségük együtt jár valamilyen fogyatékkal: a betegek életminőségét gyakran rontja az önállóságuk csökkenése vagy elvesztése, erős fájdalom és szenvedés kíséri.

Európában 27–36 millió beteg van számoltartva. Élete során minden 17. embert érint a ritka betegség egyike, átlagban 5–30 évbe is telhet, amíg helyes diagnózist kap.

A ritka betegségek természetéből fakad, hogy szinte nem létezik hatásos gyógymód rájuk, nincs elegendő információ róluk, a kutatási aktivitás is nagyon gyér.

Miért van ritka betegségek napja?

Mert rá kell irányítani a döntéshozókat, az egészségügyi szakembereket és a társadalom figyelmét a szenvedő embertársaink helyzetére. Az információ a kulcs a ritka betegségben szenvedők életkörülményeinek javításához. Ezért az egyik elsődleges cél az ismertség növelése. Ha minél több helyen és országban cselekszünk azért, hogy halljanak az emberek és a döntéshozók a ritka betegségekről, talán változni fog helyzetük. Mert a ritka betegségekre fókuszáló nap remény és információt hozhat a ritka betegséggel élő embereknek, gondozóiknak és családjaiknak. Jó lenne, ha a

ritka betegek számára is biztosítva lenne a gondozáshoz és a kezelésekhöz való egyenlő hozzáférés. Ezért szükségesek az olyan akciók, amelyek a közös célok érdekében egyesítik a ritka betegségek összes érintettjét. A kutatások és az ellátási rendszer nagyobb anyagi támogatást igényelnek, valamint a ritka betegek érdekében több kutatásra és nagyobb erőfeszítésre van szükségünk.

Miért prioritás?

Mert a hétezerféle betegség összességében rengeteg embert érint, ezért ők jelentik az egyik legnagyobb súlyosbeteg-csoportot, valamint az egyik legnagyobb fogyatékos csoportot is.

A ritka betegségek világnapja tökéletes alkalom arra, hogy informáljuk vagy emlékeztessük célközönségünket arra, hogy a ritka betegségek népegészségügyi prioritást képeznek a nehézségek miatt, amelyekkel a betegek és családtagjaik kénytelenek szembesülni. Ilyen nehézségek az alábbiak:

1. A helyes diagnózishoz való hozzáférés hiánya. Az első tünetek megjelenése és a megfelelő diagnózis felállítása között eltelt idő elfogadhatatlan és magas kockázatot jelent, csakúgy, mint a téves diagnózisok, amelyek helytelen kezeléshez vezetnek.

2. Az információ hiánya. Mind magáról a betegségről, mind pedig a segítségnyújtás lehetőségeiről keveset tudunk, beleértve azt is, hogy a képzett szakemberek is igen kevesen vannak.

3. A tudományos ismeretek hiánya. Emiatt nehézségek lépnek fel a terápiás eszközök fejlesztésében, a terápiás stratégia meghatározásában és a terápiához szükséges termékek előállításában.

4. Társadalmi következmények. Ha valaki ritka betegséggel él, kihat az élet minden területére, az iskolára, a munkakeresésre, a szabadidőre a barátokkal vagy az érzelmi életre. Ez megbélyegzéshez, kirekesztéshez, kizáráshoz vezethet a társadalmi közösségből, diszkriminációhoz a biztosításoknál (egészségügyi és utazási biztosítás), és gyakran csökkent karrierlehetőségeket (ha egyáltalán felmerülhet) jelent.

5. A megfelelő minőségű egészségügyi ellátás hiánya. Ehhez ugyanis ötvözni kellene a szakértelmek különböző területeit a ritka betegségben szenvedő betegek ellátásában, mint például a gyógytornász, dietetikus, pszichológus stb. A betegek több évnyi bizonytalanságban is élhetnek hozzáférő orvosi felügyelet nélkül, beleértve a rehabilitációs beavatkozásokat; még a diagnózis felállítása ellenére is kizorulnak az egészségügyi rendszerből.

6. A néhány meglévő gyógyszer és ellátás magas ára. A betegséggel való küzdelem egyéb járulékos költségei a család teljes elszegényedéséhez vezethet.

7. Esélyegyenlőtlenség a kezelés és gondozás eléréseben. Az innovatív kezelések gyakran egyenlőtlenül állnak rendelkezésre az EU-ban, az ármeghatározás, a tapasztalt kezelőorvosok, valamint az elfogadott kezelési javaslatok (konszenzusos protokollok) hiányának eredményeképpen.

A RIROSZ, a magyarországi Ritka és Veleszületett Rendellenességgel Élők Országos Szövetsége 2006-ban alakult meg, 2010-től csatlakozott az európai ritka betegségek világnapja megtartásához. A kezdeményezéshez az évek során számtalan ország szervezete kapcsolódott.

2020-ban a központi téma az esélyegyenlőség és méltányosság volt. A RIROSZ 57 tagszervezetével és a Semmelweis Egyetemmel karöltve rendezte meg a ritka betegségek világnapját. A világnapra szervezett program célja, hogy egy olyan fórumot teremtsen, ahol az érintett érdekcsoportok közösen tudják megvitatni a ritka betegségekkel élők helyzetét, terveit. A rendezvénynek Budapesten a Magyar Mezőgazdasági Múzeum adott otthont. A tervezett programok, látványosságok között szerepelt szakmai konferencia, pszichológiai tanácsadás, fejlesztő-játzó tér, Rare-Marathon, a fiatal kutatók, hallgatók, orvosok, szakemberek megszólítása, betegszervezetek bemutatkozó standjai, fotókiállítás, szórakoztató programok, tombola, sajtótájékoztató.

SZERETETSZOLGÁLAT

Önkéntesek napja Háromszéken

A Gondviselés Segélyszervezet háromszéki fiókszervezete 2020. február 29-én második alkalommal szervezte meg az *Önkéntesek napját* a Sepsiszentgyörgyi Unitárius Egyházközségben. A rendezvényt zenés áhítat nyitotta meg. A szolgálatot a házigazda egyházközség lelkésze, Kovács István végezte, aki kiemelte, hogy akkor töltjük be igazán küldetésünket, ha életünket a szeretetre, barátságra, az egymásra figyelemre és a másokkal való törődésre összpontosítjuk, ha kilépünk önmagunkból és lépéseket teszünk egymás felé. Buzogány-Csoma István és Biró Attila a *Dal-tutajok* együttes zenéjével segítettek közelebb kerülni Istenhez és egymáshoz, dalaikkal erősítették az összetartozás érzését, a közös útkeresést.

Gazdag Ildikó, a háromszéki fiókszervezet elnöke házigazdaként köszöntötte a közel százfőnyi önkéntest. Ezután a Kolozsvárról érkezett Székely Andrea humán erőforrás-szakember hiteles, tanulságos és érdekes előadása következett.

Az előadó arról a hat alapvető emberi szükségletéről beszélt, amelyek cselekvéseink titkos mozgatórugói. Ezek a szükségletek: a biztonság, a változatosság, a fontosság, a szeretet, a fejlődés és a hozzájárulás (közreműködés) igénye. Együtt vizsgáltuk meg, hogyan viszonyul az önkéntesség ehhez a hat alapvető emberi igényhez. „Az önkéntesség az egyetemes szeretetről és az emberek közti kötődésről szól. Ti megérezte, hogy az emberi életnek csak akkor van igazán értelme, ha szolgálunk, ha magunkat valami felsőbb jó szolgálatába helyezzük. Szolgálni mindenki tud, legyen fiatal vagy öreg, okos vagy buta, gazdag vagy szegény. Hát áldott szolgálatot mindannyiunknak a mindennapokban!” – fejezte be előadását meghívottunk.

Rövid szünet után a műhelymunka vette át a főszerepet, a résztvevők három csoportra osztva teljesítették különböző feladatokat. Az összegzés és a tanulságok levonása rendjén megfogalmazódott a csapatmunka lényege és fontossága: nem kell mindenkinek mindenhez értenie egy csapatban, elég, ha megtalálja azt a szerepet, amelyben a legtöbbet tudja nyújtani a közösségnek.

A közösen elfogyasztott ebéd után a Művész moziban kezdődött a délutáni program, ahol a résztvevők a *Nincs akadály* című, 2019-ben bemutatott, Alex Kendrick által rendezett, igen tanulságos és hatásos amerikai filmet tekinthették meg. A mozi egyaránt kapcsolódott a motiváció és az istenhit kérdésköréhez – mindkettő hangsúlyos részét képezi az önkéntes munkának.

A napot rendhagyó istentisztelet zárta: Péterfi Ágnes szolgálatot végző lelkész Vagyas Attilával, a Gondviselés Segélyszervezet központi munkatársával

együtt vallott arról, milyen szerepe van életükben az önkéntességnek. Szavaikat idézve: nem kell féltünk időnket, erőnket, sem a bennünk lévő szeretetet, mert minél többet adunk másoknak belőle, annál többet fogunk visszakapni.

Végezetül Szabó László, a Gondviselés Segélyszervezet elnöke mondott köszönetet a szervezőknek, a házigazdáknak és mindenekelőtt az önkénteseknek áldozatos munkájukért.

BARTHA ALPÁR

A Laura Ház fiataljai Székelykeresztúron

„A zene az kell, mert körülölel,
és nem veszünk majd el.
Ha van elég szív, az sokat segít,
mert úgysem adjuk fel.
Köztünk minden ember más,
különös és sokfajta szokás.
De hogy éjjel mindenki álmodik,
nagy bajt nem csinál hajnalig,
Ebben egyformák!” (Valahol Európában)

2020. március 4-én abban az örömben volt részünk, hogy barátságindító vendégségbe fogadhattuk a baróti Laura Ház diákjait és vezető pedagógusait, Cseresznyés Emiliát és Deák Izoldát. Pájer Györgynek, a Gondviselés Segélyszervezet erdővidéki munkatársának kezdeményezésére a Laura Ház tizenhárom halmozottan sérült fiatalja – nevelőik és néhány szülő kíséretében – Székelykeresztúrra látogatott az itteni Gondviselés Központban működő *Hisszük, hogy fontosak* csoport fiataljaihoz. A nagy találkozásról már évekkorábban szó esett, végre az idő is megérett a tervek és álmok valóra váltására.

„A zene az kell” mottóval megálmodtunk egy nagy, közös zenélést, ezt azonban megelőzte néhány játék, amely során alkalmunk volt kicsit megismerni egymást. Ezt követően különböző hangszereket készítettünk, mint pl. esőbotokat, csörgő, zörgő hangszereket, nyeles dobokat. Munka közben kisebb szüneteket tart-

va alkalmunk volt tovább ismerkedni, barátságokat szőni, beszélgetni egymással a finom tea és kalács mellett. Miután mindenki bemutatta, hogy milyen hangszereket készített a délelőtti folyamán, egy nagy, közös zenélésbe kezdtünk. Megindító volt, a huszonkét sérült fiatalból álló kis társaság hangulata annyira belemegedett, hogy közös éneklésbe, táncba kezdtünk.

A tevékenységek lebonyolításában az Erdélyi Ifjúsági Egyesület (ATA) önkéntesei segédkeztek, ezúton is köszönjük nekik. A találkozást finom közös ebéd zárta a Berde Mózes Unitárius Gimnázium étkezdéjében. Tevékenységeinknek a Székelykeresztúri Unitárius Egyházközség adott otthont, mint sok más alkalmal, amit ugyancsak hálásan megköszönünk.

„Reméljük, hogy ezek a bimbózásnak indult barátságok hamarosan kivirágoznak, és egy baróti, illetve további kölcsönös látogatások alkalmával nagy csokorba kapcsolódhatnak az elkövetkezőkben” – írta a találkozóról szóló beszámolójában Demeter Zoltán, a Gondviselés Segélyszervezet erdővidéki önkéntese.

Végül, de nem utolsósorban köszönjük a Laura Háznak a sok derűt, mosolyt, szeretetet, amelyet hoztak nekünk. Ugyanakkor köszönjük a meghívást, amelynek reményeink szerint hamarosan eleget tehetünk.

DEÁK RÉKA

NŐK VILÁGA

Beszéljünk az erőszakról!

ASZTALOS KLÁRA

● A 2012. évi marosvásárhelyi unitárius és unitárius univerzalista nők második világtalálkozója kaput nyitott az UNOSZ és a nemzetközi nőszervezet IWC (International Women Convocation) további együttműködésre. 2013 augusztusában a felek közös megállapodást írtak alá, amely leszögezi a két szervezet együttműködésének a célját és tevékenységi területeit, többek között egymás projektjeinek a támogatását. Ennek értelmében az UNOSZ rendezésében hét alkalommal került sor vezetőképzésekre (leadership) Erdélyben.

A sorozat folytatásaképpen 2020. február 29-én Budapesten szerveztünk egynapos konferenciát közös összefogással. A szervezést az amerikai UU Funding Program, az IWC, az UNOSZ, a Bartók Béla Unitárius Egyházközség és a Budapesti Unitárius Egyházközség vállalták fel. A meghirdetett téma a családon belüli és párkapcsolati erőszak megelőzése volt. Ennek keretében az előadók a következő kérdésekre keresték a választ: Miért kell beszélni az erőszakról? Milyen következményei lehetnek a feloldatlan konfliktushelyzeteknek? Kapcsolati erőszak – hogyan véd a jogrendszer? A nők elleni erőszak bibliai gyökerei és feloldása, Vesztéseink feldolgozása.

A konferencián több mint negyven személy vett részt.

Dr. Ferenczi Enikő mentálhigiénés szakember arra figyelmeztetett, hogy az erőszak nemcsak a testi bántalmazást jelenti, hanem több megnyilvánulás sorolható ebbe a kategóriába. Így beszélhetünk szóbeli, lelki, testi, szexuális, gazdasági és spirituális erőszakról. Mindezek áldozatai legtöbbször a nők. Sajnos a mi kultúránkban ez még mindig tabutémának számít. Nem szeretünk beszélni róla, főként ha érintettek vagyunk. Ezért fontos, hogy figyeljünk magunkra és másokra, és ne szégyelljünk segítséget kérni.

Moldován Erika Marosvásárhelyen dolgozó börtönpszichológus saját tapasztalatait osztotta meg a hallgatókkal. A feloldatlan konfliktushelyzetekről és következményeiről beszélt. A konfliktus szembenállást, nézetkülönbséget jelent és nem mindig negatív jelenség. A konfliktusmegoldó stratégia nagyban függ a családi környezettől, a körülményektől. A feloldatlan konfliktusok, szorongást, félelmet okoznak. A résztvevők elkövetővé vagy áldozattá válhatnak. Ezek a szerepek könnyen felcserélődhetnek. Ha valaki a családban érintett, akkor az kihat az egész család életére. A sérült gyermek számára nincs más viselkedési modell, nem lát mást a családban. A traumák, amelyeket nem oldottak meg, újra felbukkannak. Ezáltal

az áldozat újratermeli önmagát. A megoldás a megbocsátás, amely kiprovokálja a másik fél változását. Ajánlott tudatosan elkerülni a traumatikus helyzetek kialakulását. A börtönpszichológus tapasztalata az, hogy aki egyszer már bántalmazóvá vált, az egy újabb provokáló helyzetben könnyen újra agresszorrá válhat.

Zomboriné dr. Pap Zsófia jogász beszélt a vonatkozó magyarországi szabályozásról. A Büntető Törvénykönyv külön tényállásban szabályozza a kapcsolati erőszakot, amely alapján az egyébként is a törvény szerint büntetendő erőszakos cselekményeket hozzátartozók esetén súlyosabban rendeli büntetni. Ez nem csak a házastársakra, élettársakra vonatkozik, hanem a közös háztartásban élőkre, gyámság, gondnokság alatt levőkre is. A stratégiai, hosszú távú célokat, cselekvési terveket különböző kormány- és országgyűlési határozatok rögzítik. A rendszeresen elkövetett zaklatást, fenyegetést, háborgatást – amikor tényleges fizikai erőszak nem valósul meg – is súlyosabban bünteti a törvény (akár három évig terjedő szabadságvesztés), ha hozzátartozók, bizalmi kapcsolatban levők között valósul meg (házastárs, élettárs, felügyelet, gondozás alatt levő, pl. nagyszülő). A kapcsolati erőszakot orvosi láteléssel, tanúval és egyéb módon (pl. videófelvétel, üzenetrögzítés, fénykép) is lehet bizonyítani. Az elkövetésnek rendszeresen kell előfordulnia, az alkalmyszerű elkövetést a törvény az általános szabályok szerint bünteti. Azonnali segítséget nyújtó krízisvonal és mobilapplikáció is segíti a mihamarabbi bejelentést, de aki észlel egy esetet, értesítheti a rendőrséget is közvetlenül. A 72 órára szóló ideiglenes megelőző távortartást a rendőrség a helyszíni intézkedés során rendelheti el. A rendőrség hivatalból indítja meg a bíróságnál a hatvan napra szóló megelőző távortartás elrendelését. Magyarországon húsz krízisközpont, huszonegy félutas ház, nyolc

titkos menedékház és hét kríziskezelő ambulancia nyújt segítséget, tavaly 1216 személyt láttak el.

Dr. Czire Szabolcs megállapította, hogy a nők elleni erőszak a Bibliában gyökerezik. A Biblia nagy hatással van a mi kultúránkra. Az Ószövetség viszonyulása a nőkhöz negatív. A Biblia olyan korban íródott, amikor a nők másodrendű lényeknek számítottak, a férfiaknak teljhatalmuk volt a nők felett, vagyontárgyként kezelték, eladhatták őket. A nő nem Isten képmásának a hordozója, hanem csak Ádám segítőtársa, aki a férfiből kelt életre. Az Újszövetségben Jézus a nőket egy szintre emelte a férfiakkal, szembement a fennálló törvényekkel. Jézusnak voltak női tanítványai, a házasságban a felek egyenlőségét hirdette, a példázataiban sokszor előfordulnak nők. Pál apostol visszavett a Jézus tanításából, ezzel kompromisszumos visszarendezést ért el.

Nagy Gizella mentálhigiénés segítő előadása a veszteségek feldolgozásáról szólt. Életünk során több mint negyvenféle veszteség érhet. A gyász egy természetes folyamat, amit a veszteség vált ki bennünk. Nem betegség. De, ha nem kezeljük, ha krónikussá válik, depresszióhoz vagy valamilyen más betegség kialakulásához vezethet. A gyász időszaka olyan lehet, mint amikor egy lengő hídon egyik partról a másikra kelünk át, mondta az előadó. Sikerülhet segítség nélkül is, de nagyon nehéz. Kellenek a kapaszkodók. Elhagyjuk az egyik partot, és megérkezve az új partra életünk új szakaszát kezdjük meg. Hiszen veszteség után az életünk megváltozik. A két part közötti szakasz a tulajdonképpeni gyászfolyamat. Nem lehet senkinek megmondani, hogyan kellene ezt az utat megtenni. Vannak hasonló vagy egyforma veszteségek, de minden ember más, ezért különbözőek a válaszreakciók. A gyászfeldolgozásra nincs egységes recept, mindenki másképpen éli meg. Az agyunk nem tudja megmagyarázni az érzelmeinket, azzal a szívnek kell megbirkóznia. Átalakult a családi és társadalmi struktúránk, átalakultak azok a hagyományos rituálék, amik pár évtizeddel ezelőtt még átsegítették a veszteség elszenvedőjét egyik partról a másikra. Már Polcz Alaine is felhívta a figyelmet, hogy ebben a szociokulturális átrendezkedésben egyre nagyobb szükség lesz a segítő szakemberekre.

Kedei Ibolya ismertette John W. James és Russel Friedmann gyászfeldolgozási módszeréről szóló kézikönyvét (a magyar nyelvű szakma Gyászfeldolgozásmódszer néven ismeri), amelynek segítségével számba vehetjük a veszteségeinket, értékeljük múltbeli gyászainkat, kapcsolatainkat és következtetéseket vonhatunk le a további életünkre. Egyfajta élet-, illetve kapcsolati mérleget készítünk. Az előadók hangsúlyozták, hogy ez a módszer nem terápia, hanem egy cselekvéssor. Olyan önsegítő módszer, ami segítheti a veszteségfeldolgozást, az elengedést. Lehetőség lehet a méltó búcsúzásra, különösképpen ha nem volt konf-

A Szentírás mint normatív könyv a zsidó-keresztény kultúrát a leginkább meghatározta. Számos kérdésben érzékenyek vagyunk a kulturális viszonylagosságra, és emlékeztetjük magunkat, hogy több ezer éves társadalmi normákkal állunk szemben, de a nőkkel szembeni patriarchális viszonyulásban erről gyakran megfeledkezünk. A Biblia olyan korban íródott, amikor a nők másodrendű lényeknek számítottak, a teremtéstörténet a nőt „segítőtársként” mutatja be az Isten képére teremtett ember számára. A férfiaknak teljhatalmuk volt a nők felett, akik gyakran a vagyontárgyak között kerültek felsorolásra, mint például a Tízparancsolatban. A nők számára előnytelen különbségtétel elsősorban a havi vérzés köré épített tiszta-tisztátalansági kódrendszer által szentesítődött. Az Újszövetségben Jézus a nőket egy szintre emelte a férfiakkal, szembement a fennálló társadalmi normákkal. Jézusnak voltak női tanítványai, vitahelyzetekben megvédte őket, a válás tiltásával és a monogám házasság hangsúlyozásával a felek egyenlősége felé tett lépéseket. Jézus tanításában a nők gyakran jelennek meg példaképként, és Isten is Atyaként gyakran anyai tulajdonságokkal felruházva kerül bemutatásra. Pál apostol visszavett a Jézus tanításából, a nők fejének befedésével és a gyülekezetben való hallgatással kompromisszumos visszarendezés felé mozdította a viszonyt, a tanítói hivatal gyakorlásának tiltásával pedig a későbbi női papság elé gördített máig ható akadályokat. (Dr. CZIRE SZABOLCS)

liktusmentes a kapcsolat, vagy ha valami okból kifolyólag erős büntudat alakult ki bennünk.

A tömény előadások meghallgatása után úgy éreztük, hogy sok útravalóval a tarsolyunkban térhetünk haza, hogy otthon a gyakorlatban alkalmazzuk a hallottakat a magunk és mások életében. Sok még a tanulni- és tennivaló. A Magyar Unitárius Egyház által meghirdetett felelősség éve keretében kiemelt szerepet kap viszonyulásunk a környezetünkben megtapasztalt erőszakkal szemben.

A Bartók Béla Unitárius Egyházközség lelkészének, Léta Sándornak és feleségének, Léta Erikának, valamint az egyházközség tagjainak köszönjük, hogy elvállalták a házigazda szerepét, otthont adtak a konferenciának, ezáltal is erősítve összetartozásunk érzését.

IFJÚSÁGI OLDAL

Ifjúsági istentisztelet Géberjénben és Budapesten

Közös utakon

MAGYARI ZITA EMESE

• Van, hogy szeretném megállítani vagy legalább lassítani a percek, órák kattogó, konok vonulását, és megragadni azokat a pillanatokot, amelyeket a *Közös útjaink* alkalmával megtapasztalunk. Majd minden napokat formálóvá tenni azokat. Mert, azt hiszem, van valami különleges abban, amikor a két kisbusz elindul tizenhét utasával, és a valami más kezdetét veszi. Mert azt hiszem, van valami igazán mély abban, amikor átlépve egy-egy templom küszöbét az elfáradt, meggyötört emberi lélek megérkezik. Ahogyan fiatal és idős egyaránt otthonra és Istenre lel. Mert azt hiszem, van valami léleknyugtató és erőt adó abban, hogy együtt ismerjük fel a bibliai üzenet, a dalok és személyes vallomások által: „jó közösséghez tartozni”.

Közösségünkben szokássá vált, hogy minden év tavaszán Budapestre és Géberjénbe utazunk, hogy a közös együttlét révén fonjuk erősebbé azokat a szálakat, amelyek egybekötnek bennünket. Az együvé tartozás szálait. Hogy megérezzük és megéreztesük, nem vagyunk egyedül, tartozunk valahová, látszólag különálló törzsek, de gyökereink egybefonódnak...

Március 6–8. között zajlott a *Közös utakon* ifjúsági istentiszteletes körút, amelynek első állomása Géberjén volt, pénteken. A kis templom padsoraiban fiatalok és idősek foglalták el helyüket, a kíváncsiság ott ragyogott tekintetükben. De ott élt bennünk is a vággyal együtt, hogy alternatív, zenés ifjúsági istentiszteletünk révén közösen tegyünk lépéseket Isten, embertársaik és önmaguk felé, egyszerűen, fiatalosan, másképp, mint a hagyományos istentiszteleteken. Aztán csend lett, a lélek szólt csak, a dal, az elrebegett ima, a kimondott vallomás pedig tudatosította: „nem jó az embernek egyedül lenni”. Mi meg erősebben, mint valaha, szeretnénk volna elmondani, összetartozunk.

Szombaton reggel elindultunk az újabb állomás felé, Budapestre. Kalandos utunkon megtapasztaltuk újra: kiegészítjük egymást, valahogy együtt könnyebb hinni, hogy valóban „megoldjuk”. Közhelyes tudom, de valamiért a lehetlent is lehetségesnek látjuk, ha együtt keressük a megoldást, az összekuszáltat könnyebb kibogozni.

Budapestre érkezve egyre több szerető ember vett körül. Az otthonos gyülekezeti terem érdeklődő, kíváncsi, kereső fiatal lelkekkel telt meg. A szívekbe öröm és béke költözött, az öröm, hogy fiatalokként együtt lehetünk, és szólt a dal: „otthon lenni valahol”. Külön öröm volt számunkra, hogy idén is sokan, sőt még több fiatal, mint eddig vett részt az istentisztele-

ten. Az ezt követő közös vacsorán és hagyományos egyletezésen közelebb került a lélek a lélekhez, és éreztünk, most részei vagyunk valami másnak, valami egyszerűnek és szépnek.

Vasárnap a családi nap keretén belül tartottuk az istentiszteletet. Nem tudtuk, milyen lesz. Féltünk, de bízunk, hogy Gondviselő körüljön, és lehetőséget ad, hogy legjobb tudásunkat, legjobb valónkat adjuk át a jelenlévőknek. A Budapesti Unitárius Egyházközség temploma megtelt, és ahogy körbenéztünk, a tekintetek összekapcsolódtak, szeretetet kaptunk és adtunk. Megéreztek, itt egyek vagyunk, és együtt, közösen keresgélhetjük emberségünk összekötő szálait, istenyermekei mivoltunk megnyilvánulásainak mikéntjeit.

Valahogy a közösségben egyre tisztábban láttuk, mint jelent a mózesi felhívás: „válaszd hát az életet”. És így egyre biztosabbá vált:

... hogy a közösség erő.

... hogy a közösségben támaszai lehetünk egymásnak, és örök barátokra lelhetünk.

... hogy a közösségben megtanulunk bízni egymásban, szerethetünk és szerethetnek.

... hogy a közösségben önmagunk lehetünk.

... hogy a közösségben újra és újra tanulhatunk megbocsátani és bocsánatot kérni.

... hogy a közösségben érvényes az egy mindenkiért, mindenki egyért elve.

... hogy a közösség gyógyír a magányra.

... hogy a közösség felemel, támogat.

... hogy a közösségben tanulhatjuk, mit jelent Isten gyermekének lenni.

Köszönettel tartozunk a géberjéni közösségnek valamint a Budapesti Unitárius Egyházközség minden egyes tagjának az élményért és minden jóért, amit ottlétünk alkalmával tapasztaltunk és kaptunk.

	Kicsinyítő képző	Vár	Kérdőszó Angol autó	↙ Könyörög Kálium Igeköző	↖ Álszent Kémiai egység	Pirosodik az alma	Ez is volt Daday	 Daday Jenő (1855–1920)						
Itt volt helyettes tanár														
Magyar művészet- történész volt														
Svéd váltópénz				... Pelin, bolgár író										
Ezekkel az állatokkal foglalkozott Daday				Parancsoló										
Juttat, népiesen			Vizelő hely Kendert tör			Kipling kigyója Számos		Urán vegyjele	Itt született Daday	Itt lent, népiesen	Itt volt magán- tanár Daday			
10 decis						A bűvös kocka atyja Ijed								
Bútor típus				Végzet Tetejére				... Jürgens, énekes Súly szélei!						
Ébred, népiesen			A sugár jele Bibliai alak		Kiötöl Strasse, röviden									
Lopakodás						Jól elverő Kiöntő (folyó)								
A kör vége!	Éneklő szó Horvát városi			Mazsola társa Indok				Trikó Szintén						
Félperc!			Nyomás egysége Magyar énekes			Német névelő Sör alap- anyaga					Svéd autójel Római egyes			
Tarisznya					Lakrész! Sémi nép		Testünk motorja Zenei stílus							
Három- atomos oxigén				Tartozik Természe- tes élelem jelzője			Névmás Mondat eleme			Dehogy! Portéka				
Kapni szeretne			Tea jelzője lehet! Papír szélei!						Ellenérték Félszeg!					
	Paprika- fajta Hungary					Vesztes, idegen szóval Jód							Kén vegyjele	
Daday foglal- kozása														

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

Kiadja a Magyar Unitárius Egyház, Kolozsvár
Alapítási év: 1888. Új sorozat (1990-től)

Megbízott szerkesztőbizottság: Rácz Norbert Zsolt püspöki titkár, felelős szerkesztő, dr. Andorkó Júlia Eszter szerkesztő, Bíró Sára Gyöngyvér médiareferens. **Munkatársak:** Asztalos Klára (Nők Világa), Barothi Brigitta (ifjúsági oldal), Czire Alpár (fotó), Forrai Tibor (keresztretjevény), Szombatfalvi Etelka (gyermekoldal), Szabó László (Szeretetszolgálat)

Tördelés: Virág Péter. Olvasószerkesztő: Dénes Gabriella
Készült a kolozsvári Idea Nyomdában.

A szerkesztőség postacíme: 400105 Cluj, B-dul 21 Decembrie
1989 nr. 9. tel./fax: (0)264 593 236/(0)264 595 927

kozlony@unitarius.org

A lapszám megjeleníthető: kozlony.unitarius.org

Lapterjesztés és adminisztráció: **Gáspár Péter** és **Mezei Melinda**. A lapok kiszállításával kapcsolatos felvilágosítás: **Verbum Egyesület**, tel.: 0264 596 478

A kéziratok szerkesztőségbe érkezésének határideje: a tárgyhoz előtti hónap **15-e**. Kéziratokat nem őrünk meg, és nem küldünk vissza. Közlésre szánt fényképeket kérésre visszaküldünk. A lapban közölt írások nem tükrözik feltétlenül a szerkesztőség nézeteit.

ISSN 1220-8418

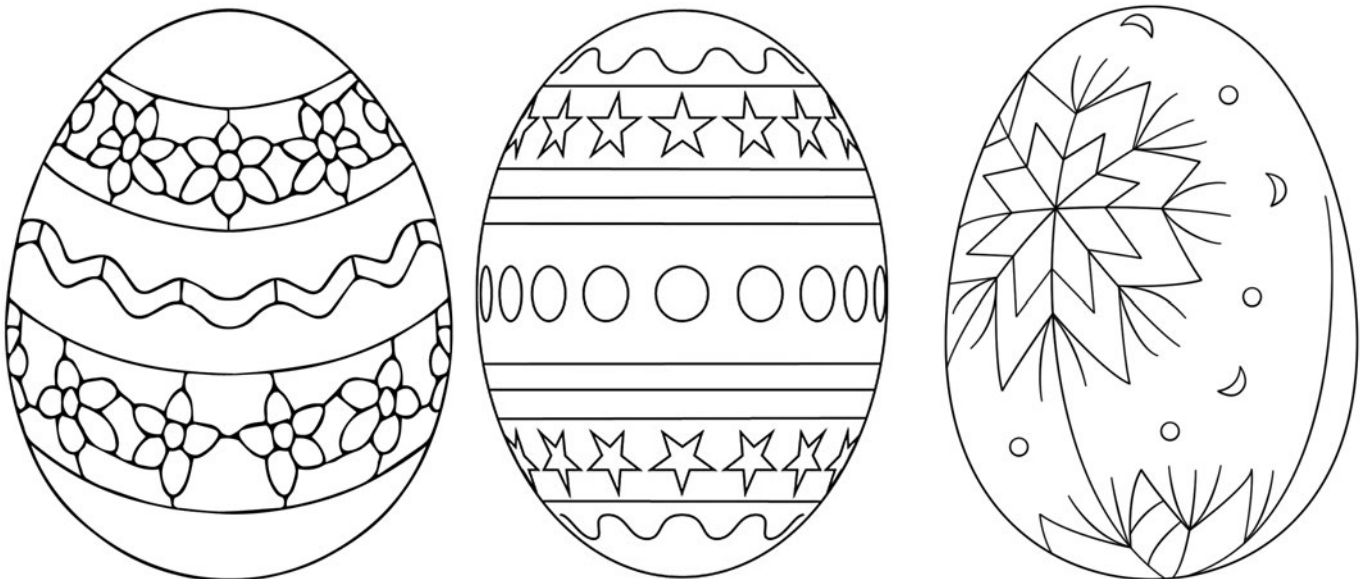
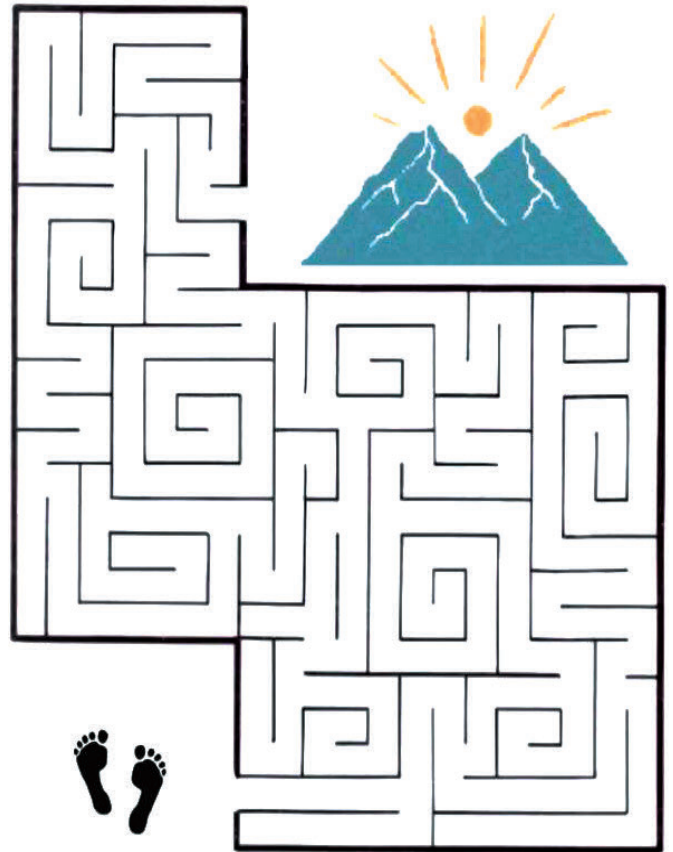
Barangoló Isten országában

Kedves Gyerekek!

Április vicces, bohókás hónap, amikor bármi megtörténhet: havazhat, eshet, verőfényben csicsereghetnek a madarak. Már nem kell bent ülnünk még a tavaly nyáron összegyűjtött sugarakkal, hanem újra felfedezhetjük a gyógyító fénysugár megannyi örömét. Lassan-lassan pipevirágszárból láncot lehet készíteni, virágos fák alatt lehet piknikezni, illatukban is meg lehet érezni a teremtő Isten csodálatosságát. A tavasz magával hozza a mozgásra való kedvet, hiszen a frissességben ki ne akarna feltöltődni, mélyeket lélegezni, hogy lelkében az isteni erő a jóra, a szépre, az egészségesebbre indítson? Bár csodálatos a szabad ég alatt labdázni, fogócskázni, hintázni, dalolni, mostanság nem biztos, hogy mindannyiatoknak része lehet benne. De ne szegje kedveteket, hogy nem tölthettek annyi időt a szabadban, amennyit szeretnétek! Éppen ezért amikor csak tehetitek, szüleitek és testvéreitek társaságában még inkább élvezzétek a tavaszi természetet! Esténként pedig kérjétek szüleiteket, hogy meséljenek nektek, de ti magatok is mesélhettek nekik. Legyen csodálatos áprilisotok, és ne felejtsetek megnevetetni egymást és a felnőtteket sem!

Feladat: Találd meg a hegyre vezető utat!

Húsvét ünnepére készülve színezd ki a tojásokat! Ha van kedved, egy fehér lapra magad is rajzolhatsz tojásmintákat, amelyeket ha szépen kiszínezel, el is küldheted rokonaidnak.

A székelyderzsi unitárius templomról

• János Mihály felső-háromszéki művészettörténész, falképszakértő, kutató legújabb templomkalauza (*A székelyderzsi unitárius templom. Kalauz*) a kolozsvári Verbum Kiadónál 2019 őszén, a székelyderzsi falképek elkészülésének 600. évében jelent meg. A mű a páratlan, több évtizedes kutatói munka gyümölcseként gazdag rálátást nyújt a falu, a templomvár és a Szent László-falképciklus történetére, azok kulturális és művészeti jelentőségére.

Székelyderzs középkori unitárius temploma Székelyföld egyik legjelentősebb építészeti és képzőművészeti értéke. Az UNESCO-világörökség listáján szereplő, késő gótikus épület és az 1419-ben festett falképegyüttes páratlan vizuális és szellemi élményt nyújt mind az érdeklődő közönség, mind a művészettörténész kutatók számára. Azonban mindez a nagy múltú falu székely lakosságának csak másodlagos szempontot jelent, mert életükben a templom mindegyikük számára a közös vallásgyakorlat színtere. Éppen ezért a művészettörténeti értékek és a székelyderzsiek iránt érdeklődő ember számára szép és felemelő érzés lehet, ha a helyhez illő méltósággal szemlélheti és hallgathatja az unitárius hívők istentiszteletét és énekét a római katolikus őseik által évszázadokkal ezelőtt tisztelt szentek festményei között.

A könyvkalauz műfaja szerint egyfajta betekintésre hív, barangolást kínál fel a tematizált tartalmak révén az olvasónak. A szerző mintegy múzeumi tárlatvezetésként mutatja be, helyezi elénk Székelyderzs látványosságait: a falut annak történetiségében, a templomvárat és nem utolsósorban a benne található freskóciklust. Mindezt gazdagon illusztrált, színes képek teszik hatásosabbá, amelyeket Kristó Róbert és Mudrák Attila készített a kötethez.

A könyvkalauz történelmi szempontból sem elhanyagolható, a szerző habitusából és szakismereteiből adódóan gazdagon átszötte történelmi hivatkozásokkal is. A könyvben megtalálható több levéltári dokumentum, oklevél reprodukciója, a kötet végén a témában releváns nemzeti és nemzetközi szakirodalmat tartalmazó bibliográfiai jegyzék szolgál részletesebb továbbtanulmányozás kiindulópontjául. A kötet négy fejezetben járja körül a templom keletkezés- és alakulástörténetét, feltárva annak kontextusát, történelmi morzsákat felmutatva a falu múltjáról.

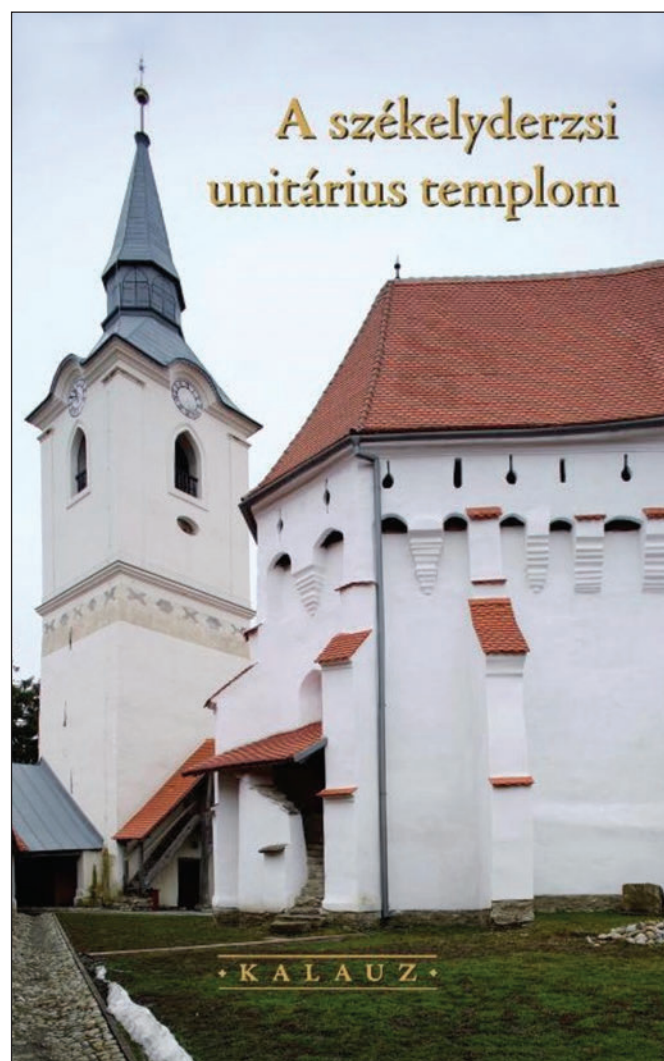
Egy könyvkalauz célja: közérthető módon, előképzettség nélkül is könnyen értelmezhető, ugyanakkor szakmai szempontból megfelelő és aktualizált infor-

mációkat adjon egy meglátogatott vagy meglátogató (turisztikai) célpont gazdagságának felfedezéséhez és értelmezéséhez. János Mihály legújabb templomkalauza, a gelencei, sepsikilyéni és kézdiszentléleki kötet után ezzel az igénnyel lép fel: egy székelyderzsi látogatás fontos, használható segédesszé, vagy ahhoz kedvcsinálól szolgáló, csinos, szép kivitelezésű kötet.

A kiadványt az *Unitárius Közlöny* havilap olvasóközönségének most 20% kedvezménnyel, 25 lej helyett 20 lejes áron hirdetjük meg.

A rendeléssel kapcsolatban keressenek minket:

- telefonon: +40 264 596 478 vagy +40 740 937 116;
 - e-mailben: office@verbum.ro;
 - webáruházunkon keresztül: <https://verbumkiado.ro/>
- AMBRUS ARNOLD

Ambrus Arnold kiadványterjesztő (Kolozsvár), **Bálint Benczédi Ferenc** püspök (Kolozsvár), **Bartha Alpár** lelkész, a Gondviselés Segélyszervezet munkatársa (Kökös), **Czire Szabolcs** lelkész (Budapest), **Deák Réka**, a Gondviselés Segélyszervezet munkatársa (Székelykeresztúr), **Gálfalvi Gábor** ny. iskolaigazgató (Alsóboldogfalva), **Kovács Sándor** teológiai tanár (Kolozsvár), **László Bernadett** teológiai hallgató (Kolozsvár), **Magyari Zita Emese** teológiai hallgató (Kolozsvár), **Nagy László** lelkész (Marosvásárhely), **Pavelka Attila** kórházlelkész (Marosvásárhely)